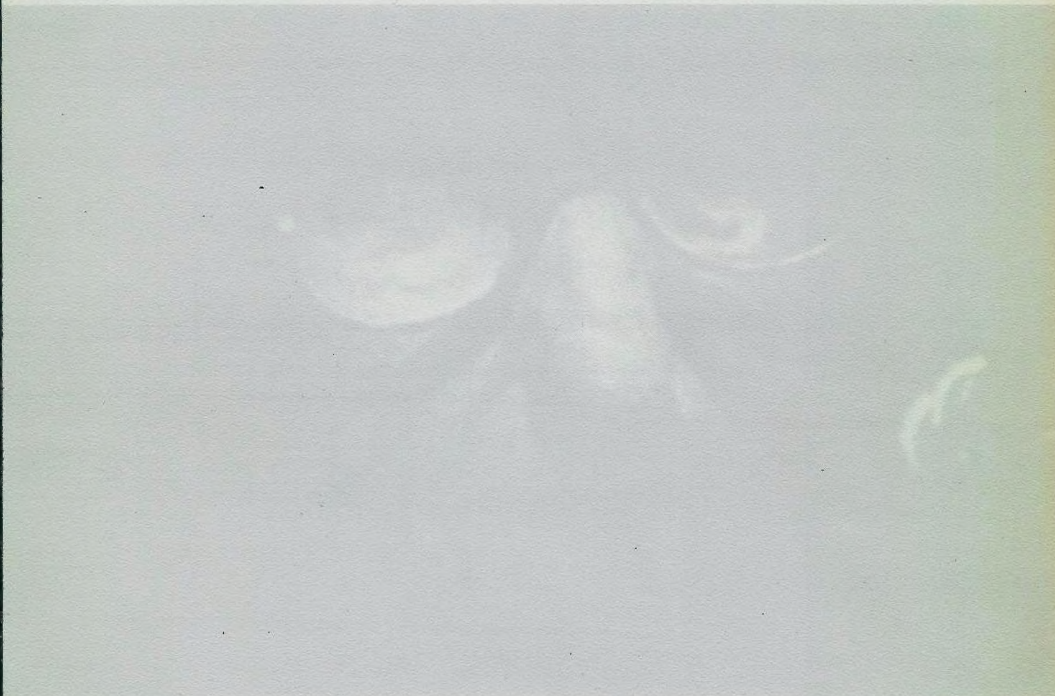

Nr. 13 / TECHNOLOGIE

ABRAHADABRA

WILLIAM S. BURROUGHS:

T. A. G. C.

MARK PAULINE

WILLEM DE RIDDER:

UTOPIA

INHOUDSOPGAVE

GEBRUIKSAANWIJZING

DOOR ANTHONY BLOKDIJK

DE DEMONEN VAN MARK PAULINE

SURVIVAL RESEARCH LABORATORIES IN NEDERLAND

DOOR ERIK SLUIJTER

WILLIAM S. BURROUGHS: HET BEHOORT TOT DE KOMKOMMERS

VERTALING: ANTHONY BLOKDIJK

T.A.G.C.: DE DREMPEL VAN HET ONTOEGANKELIJKE SELECTIE & VERTALING: A.H. ERLEBNIS

WILLEM DE RIDDER: WAT VAN BELANG IS

DE RIDDER AAN HET WOORD GELATEN

DOOR ANTHONY BLOKDIJK

RUUD VERMEER: UTOPIA

COLOFON

© ALLE RECHTEN EN VERANTWOORDELIJKHEID LIGGEN BIJ DE
BETREFFENDE AUTEURS

EENMALIGE DRUK VAN HONDERD EXEMPLAREN.

EINDREDAKTEUR: ANTHONY BLOKDIJK

LAY-OUT: KATJA VERCOUTEREN

ABRAHADABRA

P/A UITGEVERIJ MALDOROR

2501 CW DEN HAAG

NEDERLAND

ISBN-90-5168-015-5

Stichting Maldoror

Uitgeverij

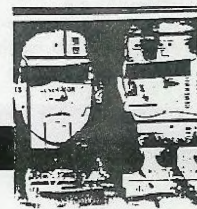
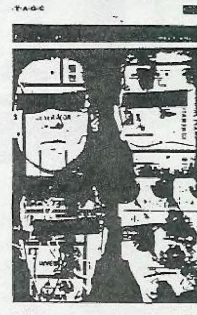
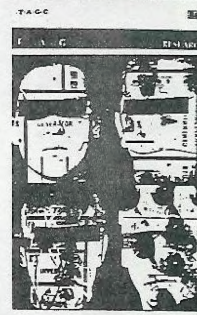
Postbus 898

2501 CW Den Haag

MET DANK AAN:

BRECHT (FOTO'S BURROUGHS), JAMES GRAUERHOLZ, ADI NEWTON,

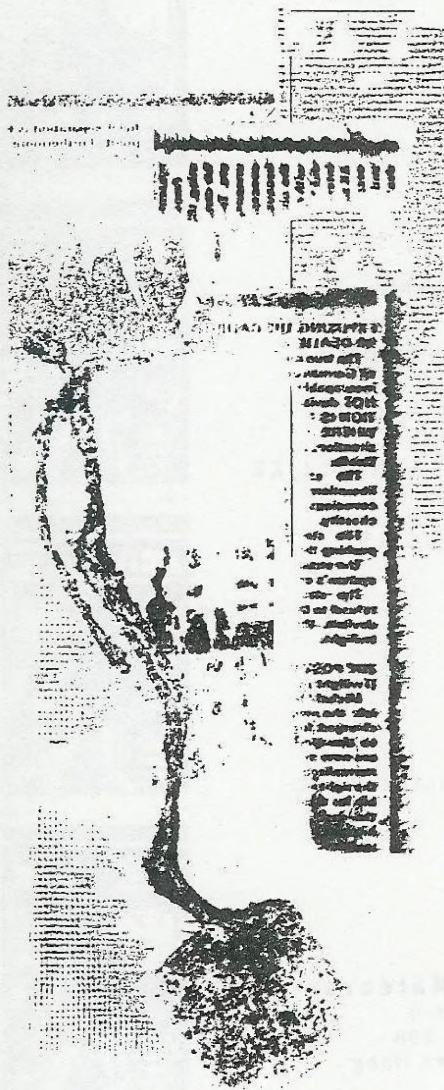
RADIO ART FOUNDATION, MARTIN UITVLUGT (ARTIKEL MARK
PAULINE).

GEBRUIKSAANWIJZING

DOOR ANTHONY BLOKDJK

Het idee om een nummer aan Technologie te wijden ontstond niet naar aanleiding van het door uitgeverij Maldoror gepubliceerde en door ondergetekende vertaalde boekje van William S. Burroughs, 'Electronische revolutie'. Al zijn er, natuurlijk verbanden te leggen, waar ik er maar één van wil noemen. Een tijdje terug zag ik één van zijn oude kennissen, de psychiater en LSD profeet Timothy Leary aan het werk in een showprogramma op de Duitse televisie. Leary was weer in het nieuws om een nieuw geestverruimend middel aan te prijzen: de computer. Zijn bedrijfje 'Futique' ontwerpt zgn. interactieve computerspellen, en werkt bijvoorbeeld samen met artiesten als Keith Haring en genoemde Burroughs. Aan een andere gast in der Show, een jazz muzikant wiens naam me ontschoten is, vroeg hij achter een beeldscherm plaats te nemen en hem te vertellen wie hij graag zou willen zien. Het bleek Marilyn Monroe te zijn. Wat volgde was voor de één Abracadabra en voor de ander een simpele druk op een knop, maar enfin, daar was ze. De gehele zaal leek achterover te vallen van verbazing (op aanwijzing van de regisseur?). Een tweede keus van de muzikant leverde Rambo Stalone op. Leary vroeg na zijn truc opnieuw te hebben toegepast (er waren weinig ezels in de zaal) snel aan de muzikant of het hem niet aardig leek om een combinatie van de twee Amerikaanse megasterren te zien, en wel ja waarom niet? Hetgeen resulteerde in Rambo's killerface met de hot lips van Monroe. De met verbazing op zijn beide ogen geslagen muzikant kon alleen nog maar stamelen dat 'ie het idee had dat 'ie dronken aan het worden was.

Goed, dit soort geintjes worden door de één gemakkelikheden genoemd, en door de ander gedachtenvoedsel voor New Age Radicalen. Zolang beide oordelen naast elkaar kunnen bestaan zal het me een worst wezen.

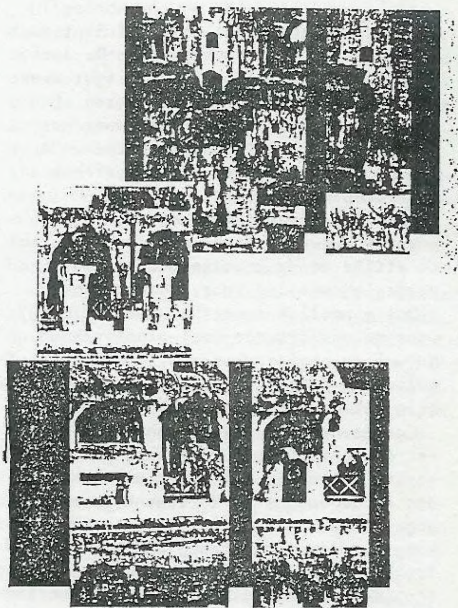
Zorgen begin ik me pas te maken als ik me realiseer te maken te hebben met gebieden waar het volstreekte geloof in de Rede nog zegeviert. Als er plotseling stemmen

opduiken die spreken van zoiets als verbeteringen in de omgeving van de mens waardoor de mens optimaler kan functioneren. Is het überhaupt mogelijk dat een mens iets creëert wat beter is dan hijzelf? Ik weet het niet en niemand lijkt me van zijn of haar gelijk te kunnen overtuigen, al moet ik hierbij opmerken dat zowaar elke enthousiaste poging tot vooruitgang een soort instinctieve terughoudendheid bij me oproept. Na de opkomst van de moderne technologie in deze eeuw blijkt dat de wetenschap niet alleen problemen oplost... Oplossingen brengen vaak ook nieuwe problemen met zich mee. Dit fenomeen wordt zelfs door de Rede (wie of wat?) erkent, hoewel weinig lering uit getrokken.

Een flauw voorbeeld: Onlangs bleek uit een psychologisch onderzoek wat twee jaar heeft geduurd dat automobilisten weinig tot geen rekening houden met de verkeersinformatie op de radio. Dit zou onder andere komen omdat de wegnummers (A1, A38, enz.) op een willekeurige volgorde worden voorgelezen. Ik zeg 'worden' omdat er op het moment van schrijven vanuit officiële zijde nog niet op het rapport is gereageerd, hoewel men in Driebergen, waar als ik het goed heb zich de 'filecentrale' bevindt, direkt enkele tips heeft toegepast. Voordien had je dus bijvoorbeeld kunnen horen: "Er is een file op de A38 (...) en op de A1 (...) is een opstopping." Het onderzoek adviseert met name om de wegnummers op een logische volgorde op te lezen, zodat de automobilist alleen maar op zijn of haar nummer hoeft te wachten.

Ik heb in principe niets tegen dit soort onderzoek, al heb ik (minstens) één MAAR: Ik bespeur in de meeste wetenschappen, en degenen die veel technische middelen gebruiken nog het sterkst, een ontzettende neiging tot een slaapverwekkende luiheid. Gesteund door de wetenschap dat de mens niet perfect is, wordt er een beroep gedaan op een perfectionering, een totale beheersing van het milieu, de omgeving. De Britse schrijver J.G. Ballard conclu-

deert uit deze ontwikkeling dat de toekomst vooral ontzettend saai zal zijn. Ik deel zijn mening, al wil ik er aan toevoegen dat deze saaiheid aanleiding kan zijn tot catastrofes; als het de bedoeling is dat uiteindelijk alles saai en voorspelbaar wordt, dan kan er ook geen ruimte zijn voor iets wat 'anders' is. En zal verandering, zowaar erkent als een menselijke behoefte!, uitgesloten zijn.

Ik pleit dan ook voor alternatieven, wat in dit geval een confrontatie met een onherroepelijke chaos, een ontregeling, een soort anti-roest is. In dit nummer van Abrahadabra worden ideeën besproken die een indicatie geven van een alternatieve wetenschap, een alternatieve kijk op 'de dingen', een alternatief voor de fluwelen kussentjes die op dit moment aan de onderkant worden opengereten door de ruwe stenen waarop wij ze hebben neergelegd.

DE DEMONEN VAN

SURVIVAL RESEARCH LABORATORIES IN NEDERLAND

Amsterdam, achter het Centraal Station, het begin van het havengebied. De lucht is grijs en het miezert; het lijkt deze plaats alleen maar te accentueren. Een troosteloze bedoening is het waar wat verdwaalde toeristen hun weg zoeken tussen de heroïneprostituees en het her en der verspreid liggende afval.

Richting plaats van bestemming, het oostelijk havengebied, zetten het verval, de stilte en de troosteloosheid in. Een perfecte omgeving voor acute paranoïa.

Dan eindelijk doemt het terrein op, waar de performance moet plaatsvinden. Hoewel de performance voor vandaag is afgelast is dit een prima gelegenheid om de hele set eens rustig te bekijken.

Goederenwagons worden opgesteld tussen de set en de tribunes, zodat het publiek in eerste instantie niet meer uitzicht heeft dan op de wagons en de torenhoge windmolens, opgetrokken uit olievaten met werkende wieken. Verder staan er nog een kerkje opgetrokken uit hout en bespannen met plastic, een gebouw met geblindeerde ramen en één met netten erin gespannen, tezamen met een muur gemaakt van televisies en andere huishoudelijke apparaten. In feite een beeld van Holland op zijn smalst. Alles gebaseerd op de indrukken die Mark Pauline tijdens zijn verblijf in ons land opdeed.

Even verderop ligt de loods, waar alle gematerialiseerde demonen, de geesteskinders van Mark staan opgesteld. Bij het betreden van de loods slaat een lucht van uitlaatgassen, roestend materiaal en smeerolie mij tegemoet.

In een hoekje ervan ontmoet ik Erik Ho-bijn de Nederlandse pyrokunstenaar die, terwijl alle andere medewerkers zitten te genieten van een verdiend avondmaal, nog druk in de weer is met zijn eigen voorberedingen, die alleen nog bestaan uit het opruimen van gemaakte troep. Hij neemt me mee en introduceert mij bij het brein achter S.R.L., Mark Pauline.

Mark komt over als een toegankelijk persoon die, zoals mij nu opvalt, net als de

andere medewerkers aangevreten is door vermoeidheid. Op dat moment flitst niet mijn, maar zijn leven aan mij voorbij.

VUUR, CHAOS EN REGEN

De nu 34 jarige Mark Pauline, bracht zijn jeugd door in het zuiden van de Verenigde Staten. Drie favoriete bezigheden uit zijn kindertijd waren jagen, het bezoeken van stock-car races en het bekijken van horrorfilms. In deze periode werd de grondslag gelegd voor zijn verdere ontwikkeling. Al op jonge leeftijd leerde hij om bommen te maken en fabriceerde hij zijn eerste vlammenwerper om de plaatse-lijke kauwgomballenautomaat te ontdoen van zijn plastic houder en zodoende de inhoud te kunnen meenemen. Hij raakte verzeild in jeugdbendes en maakte op deze manier kennis met de wonderen van de mechanische techniek, door het repareren en modificeren van motoren, voornamelijk Harley Davidson's.

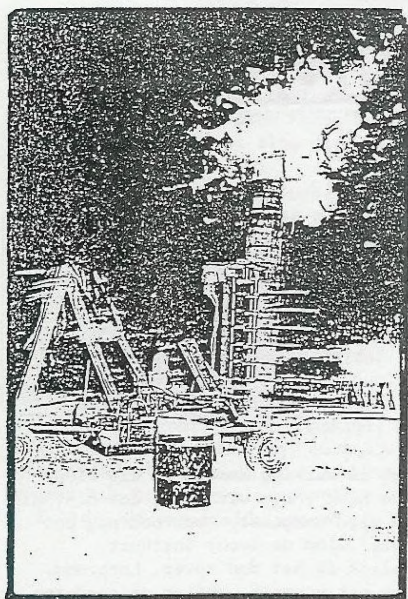
In binnen- en buitenland (Engeland, Italië) bezocht hij verschillende kunst-academies, waar hij zich liet scholen in tekenen en het maken van films en theater-producties. Gaandeweg groeide zijn verzet tegen de hedendaagse kunstwereld. Volgens zijn zeggen wordt deze teveel beïnvloed door geld; zij zal de kunstenaar belemmeren in zijn creativiteit, en alleen dienen ter verhoging van de sociale status van de rijken.

In 1978 begon hij dan ook een aantal zeer ongebruikelijke kunstwerken te maken, die een groter bereik hadden dan de witte muren van een museum of artgallery. Waarschijnlijk geïnspireerd door, of op hetzelfde idee gekomen als de Amerikaanse avant-garde schrijver William S. Burroughs: 'Advertising does not depend on the rational phrase. Like art, it poses questions.' Uitgaande van deze gedachte kwamen de eerste werken van creatief vandalisme tot stand; de gemodificeerde billboards.

Eén van de meest treffende is de veran-

MARK PAULINE

INCHWORM AND EXPLODING EGG MAN

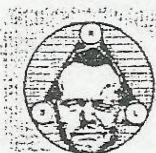
dering van een reclamebord, waarop Telly Savalas (Kojak) whiskey aanprijst met de tekst: 'Feel the velvet, baby', die werd veranderd in: 'Feel the pain, baby'. De achterliggende gedachte was dat mensen drinken om pijn te vergeten. Om het geheel te complementeren kreeg Telly Savalas een groter gebit, kwam er naast de whiskeyfles een foto van een schietende man en werd het etiket van de fles opgesierd met een monstrueuze hond.

Met het ontstaan van de gemodificeerde billboards werd het idee geboren bewegende sculpturen te maken, die in de vorm van een performance getoond zouden worden. De naam voor dit nieuwe project werd gevonden in een advertentie van het blad 'Soldiers of Fortune'. Een onduidelijk bedrijfje adverteerde daarin voor de eerste en na later bleek enige keer onder de naam Survival Research Laboratories. Mark nam die naam over. In februari 1979 bracht hij onder de afkorting S.R.L. zijn eerste performance. Het wordt een daverend succes.

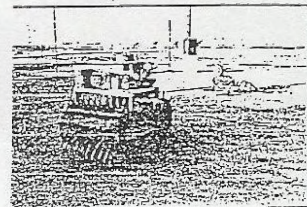
Uitgaande van de gedachte "Anyone who does anything original never repeats themselves. And if you're really original and clever you can do the same thing and change them enough so they don't have the same repeated effect... so it's not a copy of what you've done before", werden shows en machines constant veranderd. Centraal in de shows staan altijd robots die, anders dan mensen, niet worden gehinderd door beperkte bewegingsvormen en een gebrek aan uithoudingsvermogen.

Later sloten Matt Heckert en Eric Werner zich bij hem aan. Tezamen vormen zij tot op de dag van vandaag Survival Research Laboratories. Zij schuwden geen samenwerking met controversiële geluidsmakers als Z'ev, Non (Boyd Rice), Monte Cazazza en Factrix, die zo nu en dan de soundtrack voor een show verzorgden.

Waren de shows in het begin nog primitief, zo modern zijn ze tegenwoordig. Alle machines worden op afstand bestuurd en beschikken over computerbesturingen geleverd door een computergigant, die zelfs met de opnames van Pauline's shows adverteert. Mark vindt het geen probleem om van dit soort en andere geldelijke aanbiedingen gebruik te maken. Het ligt er maar net aan hoe je het gebruikt en op zijn manier is het een in de hand bijten, die je voedt. In de loop van de jaren werden de shows mede daardoor groter van opzet, maar iedere keer weer anders. Ook de machines zelf veranderen voortdurend. Onderstellen die de ene keer een grijparm hebben krijgen de volgende show een vlammenwerper toebedeeld. Al wat aan schroot voor handen komt wordt gebruikt. Iedere machine bestaat uit gevonden of gejatte onderdelen van wat eens machines waren, waarmee zogenaamd nuttige of constructieve dingen werden gedaan.

VERZET & VERNIETIGING

Abrupt wordt ik door één van de S.R.L. leden uit mijn geschiedenislesje gehaald, die de aanwezigen in de loods instructies geeft voor de volgende dag. Wat een prachtige paradox; hier wordt en werd keihard gewerkt aan een spektakel, dat op het eerste gezicht alleen vernietiging tot doel heeft. De hele lokatie, waar twee weken lang met man en macht aan gewerkt is, dient tijdens de performance tot aan de grond toe vernietigd te worden.

Een dag later dan voorzien, om ongeveer elf uur 's avonds, is alles in gereedheid gebracht voor de Nederlandse en tevens Europese premiere van S.R.L. en zoals iedere show kreeg ook de Nederlandse een speciale titel mee: "A plan for social improvement, based on achieving complete freedom from the restraints of civilisation". Voordat wij het terrein en de tribunes kunnen betreden wordt de menigte langs een aantal opstellingen van Erik Hobijn geloodst: "Manneke Pis" die in plaats van een straaltje water vuur plast, "de Dansers van Dante", een aantal in een rij opgestelde vlammenwerpers, die met behulp van een computer in verschillende

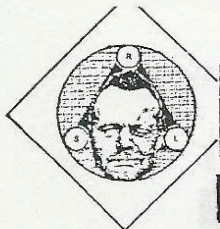
patronen in werking komen, en als klapstuk "de Klok", een uurwerkje dat niet alleen de tijd aangeeft, maar ook nog een 'subtiële' vlam de lucht instuurt.

Eindelijk is het dan zover. Langzaam, als ware het vanzelf, zetten de goederenwagons zich in beweging. Een gigantische vlammenwerper ploft aan en bestookt de wagons. De vlammen schieten dwars door de openstaande deuren, en het publiek dat te dichtbij staat deinst achteruit. Tegelijkertijd treedt een kanon aan, dat bestaat uit zes plastic lopen, bevestigd aan een afvuurmechanisme, dat iedere gewenste richting op kan draaien. Het neemt eerst een huis onder vuur en even later ook het publiek.

Vanaf de andere kant wordt met behulp van een ander kanon de molen onder vuur genomen door vandaaruit afgeschoten T.L. huizen. De chaos is compleet. Zo neemt een rijdende vlammenwerper een huis onder vuur en is even later in een gevecht gewikkeld met het kanon dat eveneens de huizen bestookt. In een strijd waarin beslist moet worden, wie de totale vernietiging op zich mag nemen.

Survival Research Laboratories

1458 San Bruno Ave Bldg C S.F. CA 94110 (415) 541-8055

Even daarvoor was de "Inchworm", een machine met gigantische klauwen die open en dicht slaand alles op zijn weg vernietigend, door de muur van televisietoestellen en huishoudelijke apparaten komen zetten en levert volgend moment slag met een gigantische rijdende "snavel".

Onvermoeibaar gaan de machines voort met het vernietigen van elkaar en de huizen, ondersteund door een macabere soundtrack, die uit de verderop-gelegen boxen schalt. Tezamen met een oorverdovend luchtalarm.

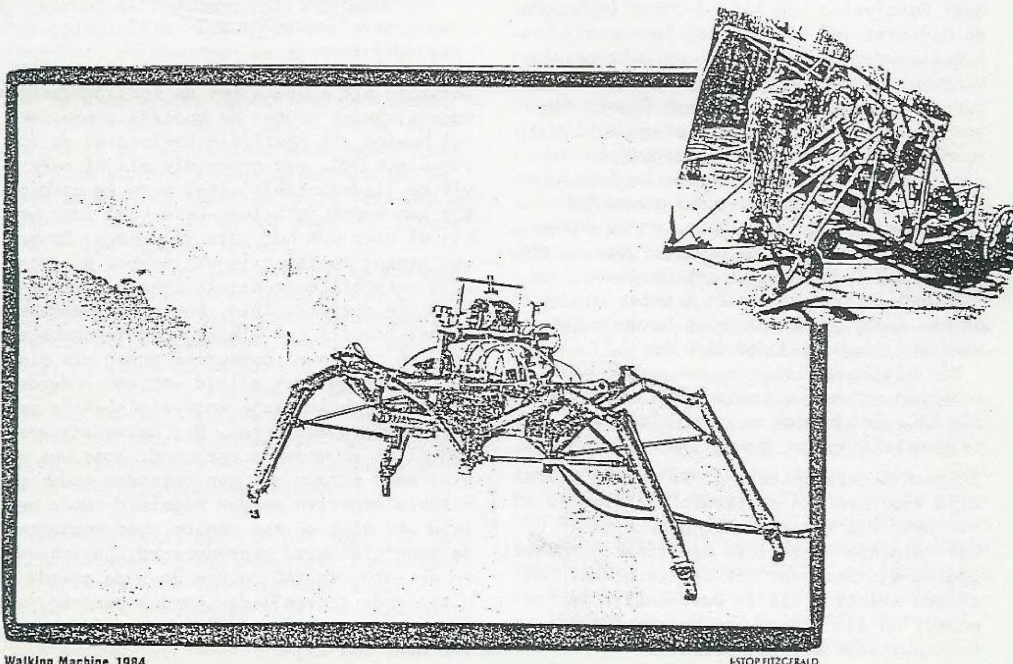
Een generator veroorzaakt zoveel trillingen dat de hele tribune meedeint en ieder moment dreigt in te storten.

Helaas voor de makers en het publiek dooft de show, die begon als een climax, als een nachtkarsje uit. Machines raken voortijdig buiten werking, huizen willen geen vlam vatten en de door de katapult afgevuurde bommen exploderen niet.

Echter, de opgestelde windmolen, onze

ationale trots en bezorger van extra land blijft onder dit geweld fier overeind staan. Iets dat misschien wel tekenend is voor ons land en niet alleen dat, maar ook het element water, dat er onverbrekkelijk mee verbonden is. Hetgeen naar mijn idee Mark en de zijnen noodlottig werd en ons al eerder noodlottig is geweest. We mogen dan ook niet vergeten dat S.R.L. in de regel alleen onder zeer gunstige weersomstandigheden opereert en onvoldoende rekening had gehouden met zoveel regen in een zomer waar een herfst jaloers op kan zijn.

De show is afgelopen. De lichten vallen uit, het is stikdonker. De menigte zoekt voorzichtig zijn weg terug naar de gereedstaande bussen. Veel gepraat wordt er niet. De plotselinge afloop van de show moet nog verwerkt worden. Velen zullen zich de volgende dag pas gaan realiseren wat zij gezien hebben.

Walking Machine, 1984

KSTOP FITZGERALD

T. A. G. C. :

DE DREMPEL VAN HET

ONTOEGANKELIJKE

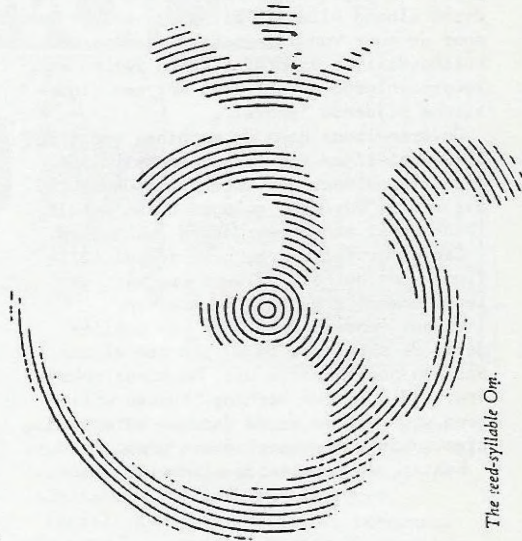

In een bundeling losse teksten waarvan een eventuele titel mij een raadsel blijft (Audioa Chemistry ? Rotogravure ?), wordt een lijst gegeven van 'permanent fields of research and investigation', die een goede indruk geven van TAG's specifieke interesses: Patafysica van Alfred Jarry (met name de bedenker van het Ubu Roi-fenomeen); Frequentieonderzoek en infra- en ultrageluid, waarover hun eigen bijdrage aan Abrahadabra gaat; Droomonderzoek; Kenneth Grant, één van de volgelingen van Aleister Crowley die serieuze bijdragen tot het begrip van diens werk heeft aangeleverd; De Sade; Kenneth Anger, Amerikaans underground filmer en gepassioneerd liefhebber van de werken van de Sade en vooral Crowley; occulte ordes als de O.T.O.A. van Michael Bertiaux ; en het Orgieën en Myserieën Theater van de Weense Actionisten, waarvan Hermann Nitsch waarschijnlijk de bekendste is.

Het blijft moeilijk om een exact beeld te scheppen van een uitzonderlijk verschijnsel als TAG. Een bezoek aan een platenzaak kan teleurstelling tot gevolg hebben, al weet

ik geen betere oplossing. De meeste platen zijn voorzien van achtergrondinformatie en wie meer wil kan meer krijgen.

Het volgende artikel is niet in zijn geheel opgenomen; daarvoor was het te groot. Het is een selectie die ik persoonlijk heb gemaakt, en sta dan ook in voor eventuele onvolmaaktheden wat dit betreft.

Ik durf te stellen dat The Anti Group (TAG) ontstond uit onvrede met de zgn. onbeperkte mogelijkheden binnen de moderne popmuziek. Adi Newton uit Sheffield besloot na de val van Clock DVA, een groep die min of meer uit de 'industriële' stal kwam en eindigde als een soort jazz-funk-wave, het idee wat hij al voor DVA had, uit te voeren. Er zou een groep? moeten zijn die zoveel als mogelijk verschillende disciplines op het gebied van muziek/geluid, kunst, wetenschap en het occulte met elkaar wist te combineren. TAG zou zowel popmuziek maken als platen uitbrengen met geluid wat een onderdeel is van psychologische en fysiologische processen en experimenten. Bij optredens werden films en video's vertoond, soms was er niet eens sprake van een optreden omdat de visuele aspecten werden begeleid door geluid wat niet op een podium maar vanachter de mengtafel werd geproduceerd. De inhoud en de vorm van TAG zouden door de steeds wisselende groeps?leden worden bepaald, al, mag worden gezegd dat TAG zonder Adi geen TAG meer zou zijn.

Ons werk kan niet worden samengevat door middel van een alleenstaand etiket of label, het T.A.G. Research project heeft diverse, met elkaar in verband staande gebieden in zich geïntegreerd. Als we dan toch een term zouden moeten gebruiken om T.A.G. mee te beschrijven, zouden we de volgende term aanhalen: "MEONTOLOGIE", een door Michael Bertiaux ontworpen neologisme.

In principe is ontologie de wetenschap van de metafysica van het Zijn; Meontologie gaat nog verder door de stap te maken naar de wetenschap van de Non-existentie, een magische vierde dimensionale uitbreiding van de parapsychologie; een schat aan meetbare en controleerbare fenomenen.

Als een 21ste eeuwse technologische, patafysische Alfred Jarry, is ons werk een niet-geleidelijk, experimenteel onderzoeksprogramma, en proberen we de mogelijkheden en grenzen van deze ideeën te onderzoeken door de esoterische kennis van eeuwenoude controlesystemen (zoals magie dat op een profane wijze is) te doen samensmelten met drie-dimensionaal technisch materiaal. We proberen hier de aandacht op te vestigen en tevens om ons eigen en het werk van anderen op dit vlak vast te leggen.

In termen van geluid proberen we frequenties te ontdekken en te creëren die in fysiologische, psychologische en meontologische zin het wezen raakt. Het doel van T.A.G. Research is om deze nieuwe bronnen van kennis open te stellen en ze te doen samensmelten met verdere experimenten vanuit diverse maar nu reeds verbonden invalshoeken, zodat we op esoterische wijze een nieuwe morfologie kunnen opbouwen.

De volgende tekst legt in het kort uit op welke gebieden we ons momenteel concentreren: de resultaten van onze experimenten zullen in de toekomstige tijd via alle media worden gepubliceerd.

Neuro Electriche Therapie is een middel om oneindig kleine elektrische stroompjes op het lichaam in te laten werken om het gedrag of functioneren van het levende organisme te beïnvloeden. In de begin jaren '70 begonnen wetenschappers kleine elektrische stroompjes via elektroden naar verschillende delen van het lichaam te sturen, met verbazingwekkende resultaten. Een amputatie bij een rat werd verminderd door een voorpoot vanuit zijn borst opnieuw te laten groeien. Bij de toepassing op mensen werden de stroompjes gebruikt om lastige botbreuken te laten hechten. Recente experimentele onderzoeken tonen aan dat bij beetjes gestuurde electriciteit het genezen van chronische blauwe plekken, verbrandingen en zelfs perifere zenuwontstekingen bevordert. Tegelijkertijd beïnvloedt naar de hersenen gestuurde zwakstroom diverse fysiologische processen en produceert het diepgaande wijzigingen in het centrale zenuwstelsel.

Door NET-effecten grondig te onderzoeken werpen onderzoekers een licht op de onderliggende mechanismen die alles controleren, variërend van verslavende gedragingen of gewoontes tot en met onze primaire driften en emoties. Sommige frequenties catalyseren het vrijkomen van anderssoortige hersenhormonen; zo zijn er inderdaad, door het bloed van met NET behandelde ratten te bestuderen, bepaalde chemische veranderingen ontdekt. Stroompjes met een lage frequentie kunnen het gehalte van Endorphine (de persoonlijke pijnstillers van het lichaam) verdriedubbelen, frequenties van 10 Hz. versnellen de productie van Serotine (een andere neurotransmitter die in het centrale zenuwstelsel als stimulant functioneert), waarmee zodoende de behoefte aan slaap wordt ingeperkt. Serotine behoort tevens tot de groep van chemicaliën die Indoles wordt genoemd: bij deze categorie van chemicaliën behoren tevens de hallucinogenen LSD, psilocybine en andrenochrome. Andrenochrome is een hallucinogeen waarvan de menselijke hersenen in staat zijn het te produceren.

Elk deel van de hersenen wekt bij een bepaalde frequentie impulsen op die bepaald worden door de predominante neurotransmitters die ze doet afscheiden, in andere woorden, het inwendige communicatiesysteem ('de taal') van de hersenen is gebaseerd op frequenties. We mogen aannemen dat als we een van buitenaf komende energie in golven uitzenden met een frequentie van bijv. 10 hz., bepaalde cellen in de lagere hersendelen zullen reageren daar ze dat normaal gesproken altijd binnen dat bereik doen; met het gevolg dat bepaalde stemming-wijzigende chemicaliën die met dat gebied verbonden zijn zullen vrijkomen. Er kan dus tevens worden aangenomen dat NET mogelijkheden biedt die veel verder gaan dan de hedendaagse medische toepassing ervan doet vermoeden.

Het loont zich om hier te vermelden dat in 1964 William S. Burroughs een dergelijk gebied onderzocht toen hij in 'Nova Express' een Newsweek-artikel citeerde - "Iedere substantie heeft een karakteristiek stel resonerende frequenties waardoor het vibreert of oscilleert." - Dus neem je de frequentie van junk op als het in de junk-zieke hersencellen terecht komt. Het belang van geluid en de vibraties die aan z'n basis liggen is tot zekere hoogte in het detail onderzocht en verklaard in de oeroude Indiase Tantra-filosofie. Er wordt hier vanuit gegaan dat geluid kan worden onderscheiden in afnemende maten van subtiliteit: Sphota, ofwel transcendentiaal geluid; Nada, of supersonisch geluid, wat gehoord kan worden, hoewel dat niet altijd het geval hoeft te zijn; en Dhvani of hoorbaar geluid. Dhvani is het geluid wat we in principe allemaal kunnen horen. De basis van dit concept voor geluid bevindt zich in een centraal gelegen doctrine die in de Tantra's Sphotavada wordt genoemd; Sphotavada is het fundament van de Tantra-mantra's die een belangrijk onderdeel van de Tantra-rituelen zijn. Door geluidssyllabes te blijven herhalen, worden er vibrerende ritmes in het lichaam gecreëerd die de psychische gebieden wakker schudden. Alles, van het kleinste

detail tot en met de ruwe vorm waartoe het behoort, is een produkt van het vervormen van simpele of complexe combinaties van vibraties. Elk object heeft zo zijn eigen energiebron die door zijn eigen geluidsnormen vergezeld wordt. Een vibratie is zodoende één van de vele resultaten van geluid en niet, zoals over het algemeen wordt aangenomen, zijn doel.

De Sphotavada-doctrine plaatst de onverklaarbare noot dat er transcendentiaal geluid bestaat dat niet vibreert en tevens tot de supersonische categorie behoort, waardoor het vanwege de beperkte reikwijdte van het fysiologische oor niet gehoord kan worden. Dit niet-vibrerende geluid heeft diverse namen, variërend van 'Stil Geluid', 'Statisch Geluid', 'Opgeslagen Geluid', of 'Anhata-Dhvani'. Deze stelling leidt ons tot de veronderstelling dat er nergens een vacuüm bestaat. Het universum is de continuatie van niet-gefragmenteerde gehelen, een punt op de vibrerende schaal die kan worden gelijkgetrokken met de pre-creatieve punten van 'Prakriti'. Het primaire geluid wat door een veroorzaakte stress-situatie wordt gecreëerd staat bekend als 'Para-Sabda'. De doctrine gaat er tevens vanuit dat hoewel het ultieme geluidspotentiël 'Stilte' is, dit op een besloten niveau verschillende graden van vibraties voortbrengt die licht en dimensie creëren. Elke vibratie heeft zijn eigen omvang en structuur die overeenkomstig varieert met de onbevatelijkheid van geluid. Er wordt van geluid gezegd dat het meer en meer wordt onderverdeeld in categorieën die in relatie staan tot begrippen als pitch, ritme, volume, frequentie, snelheid en harmonie. Vandaar dat als het juiste akkoord van de oktaaf van een object wordt aangeslagen, het object kan worden geanimeerd, hervormd of vernietigd. Het is rond deze concepten waarbij technieken en concepten van geluidssyllabes en hun visuele equivalenten in de Mantra- en Yantra-rituelen worden toegepast.

Bij bepaalde eeuwenoude Chinese invocaties wordt de participant wakker geschud door de 'geluidsloze' reverberaties van

speciaal geconstructeerde gongen, waarvan de vibraties die resoneren zich beneden de drempel van de normale hoorbare ontvankelijkheid bevinden. De 'Astrale Bel' van Blavatsky werkte volgens een dergelijk principe, maar diende een ander doel. Waar de Chinezen infra-liminale vibraties gebruikten, bedienden de Egyptenaren zich van de manipulatieve technieken van wat sexo-somnifereuze magnetisatie wordt genoemd. De Petro-riten van Voo-Doo bijvoorbeeld, roepen de LOA op met behulp van off-beat ritmes die ook wel voorkomen bij de ritmes die tijdens de Rada-ceremonies worden voortgebracht; ze houden zich verscholen, om het zo uit te drukken, in de tussenruimtes of sferen die licht en donker of dag en nacht van elkaar scheiden.

Ontwikkelingen in Californië doen vermoeden dat er iets absoluut verbazingwekkend gaat gebeuren. Er werden signalen opgemerkt door het 'Ecola Instituut' in San Bernardino, Ca., een corporatie die zich specialiseert in omgevingsonderzoek en bepaalde vormen van ruimteonderzoek. Deze mysterieuze pulsen werden voor het eerst opgenomen op 29 oktober 1971. Zoals L. George Lawrence, het hoofd van het Ecola Instituut, het zei, verschenen de pulsen buiten het electro-magnetische spectrum. Ze werden daarom niet door een radiotelescoop waargenomen, maar door een ander apparaat. Lawrence had er op gehoopt om middels experimenten in de Mojave woestijn aan te tonen dat planten biologische pulsen zouden uitstralen. Het Ecola Instituut had voor dit doel zeer gevoelige apparatuur ontwikkeld, waaronder een organische transformator die biologische stralingen kon oppikken, ze transformeren in geluidsgolven, ze kon versterken en dan op tape kon vastleggen.

Tijdens een rustpauze gebeurde het per toeval dat voor zo'n 30 seconden de instrumenten gericht stonden op een gebied in de ruimte wat Ursa-Major (de Grote Beer) wordt genoemd. Ten gevolge hiervan werden er pulsen geregistreerd die Lawrence identificeerde als zijnde van een biologische oor-

sprong.

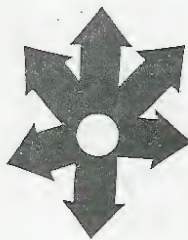
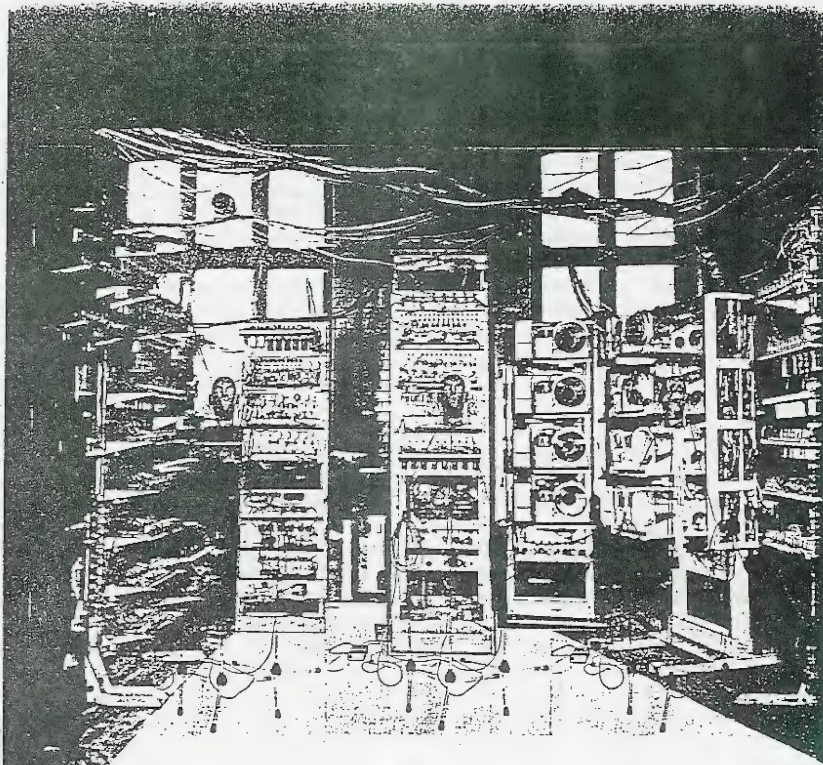
Daar hij met behulp van een Faraday-buis de ontvangers had beschermd tegen elk bekend type straling binnen het electro-magnetische spectrum, konden de onverwachte pulsen niet uit dit gebied afkomstig zijn, en hun constante herhaling sloot een toevallige storing uit. De bron van het signaal diende kennelijk te worden gezocht op een afstand die de mens met zijn huidige technische faciliteiten niet kan overbruggen.

Zijn analytische geest dwong hem ertoe te zoeken naar eventuele fouten in het apparaat. Hij schakelde over op de non-stop toon van zijn machine, denkend dat de één of andere elektrische storing verantwoordelijk zou zijn voor de onverwachte geluiden; of dat de snelheid van de tape verkeerd stond afgesteld. Hij luisterde intensief.

Zijn oog viel op de uitgang van de 6 inch lange refractieve telescoop waaraan de Faraday-buis was aangesloten. In het schemerlicht stak het 'als een wijzende vinger' uit uit boven de wirwar van optische en elektronische apparaten. Hij controleerde de richting van de telescoop en vergeleek zijn berekeningen herhaaldelijk met een astronomische kaart. Er was geen enkele reden tot twijfel, de instrumenten deden het perfect.

Michael Bertiaux (zie het eerste gedeelte van dit artikel) heeft met een ingenieus systeem, de "Esoterische machinebouw", mysterieuze machines geconstrueerd die in staat zijn pulsen uit 'Trans-Neptunianse' gebieden in de ruimte te ontvangen. Ze zenden zenden tevens mysterieuze en vreemdsoortige muziek uit. Bertiaux maakt ook gebruik van Menselijke Occulte Machines die door hun verwantschap met 'Tellurische' vibraties in staat zijn Ctunische niveau's van pre-larvaal bewustzijn te onderzoeken. Met behulp van deze middelen is Bertiaux in staat om op wetenschappelijke wijze een formule toe te passen die primaire fasen in het elementaire bewustzijn reactiveert. In 1973 richtte Bertiaux een 'Trans-Yugothiaans Zendstation' op om hem in staat te stellen

TAG COMMUNICATIONS
an extension of the
central nervous system

meer materiaal te verkrijgen voor toekomstig werk op de planeten en om in contact te kunnen treden met de 'Ruimte-ingewijden', Zothirii, Genii, en Voo-Doo Bon-Pa geesten.

Dokter Lane, voormalig directeur van het wetenschappelijk onderzoeksburo The Borderland in San Diego Ca., en erkend als expert in vier-dimensionale verschijnselen, zet in zijn privé uitgegeven boek 'The Coming of the Guardians' (1955) bepaalde theorieën over vibraties op het 'Etherische niveau' op een rijtje. "Aerovormen worden het best begrepen als 'opduikers'; dat wil zeggen, ze duiken op in ons waarnemingsgebied binnen een referentiekader wat anders is dan de onze. Dit proces kan ook worden omschreven als een omkering van energie en een verandering van het aantal vibrerende pulsen. Zodra deze omkering plaatsvindt wordt de aerovorm zicht- en tastbaar. Het lijkt dan op (en is het ook) datgene wat we een 'solide' substantie noemen, en dit blijft zo totdat de vibrerende pulsen weer in de oude staat zijn teruggekeerd. Net zoals er een spectrum van geluid en kleur is, zo is er ook een spectrum van tastbaarheid, die eindigt in vormen van materie die die voor ons te onbevattelijk zijn om nog te kunnen worden aangeraakt. De normale materie van ons niveau is iets verfijnds: de ruimtes tussen de kern en de electronen zijn relatief enorm. Deze extreme materie waar de Ether uit bestaat verplaatst zich door de substantie die de aarde is zoals wind en water door een scherm heen zouden gaan waarvan de uiteinden kilometers uit elkaar staan. Maar als het aantal vibrerende pulsen van ons Etherische object wordt vermindert, wordt het bevattelijker en treedt het ons waarnemingsgebied binnen."

In een late dynastie van Egypte werd Nuit, de godin van de oneindige ruimte, op hemelse wijze verbonden met de Ursa-Major. De zeven sterren waaruit dit complexe geheel bestaat symboliseerden de 'Nacht van de Typhoon', en aan haar 'kroost van sterren' werd later de ster van haar eerste manne-

lijke ster toegevoegd, nl. Sht/Seth of Sothis, de eerste die 'licht in de duisternis' gaf, en die de eerste 'bewaarder van Tijd' is. Ursa-Major is de godin die alle andere vormen van goddelijkheid voortzette; één van haar namen is Ta-Urt, wat 'Moeder der Openbaringen' betekent en nu nog bestaat in het woord Tarot, of 'Het Boek van Thoth', wat begaan is met de mysterieën en kringlopen der tijd, en gebruikt is door zieners door de eeuwen heen om er zowel de toekomst mee te voorspellen als het verleden mee uit te pluizen. Lang geleden, vanwege de vestiging van de cirkelende maan, was de naam van deze godin 'Serk', wat in het westen tevens de naam van het gat of de opening naar de onderwereld (Amenta) was, en zodoende bepaalde zij welke geesten er door naar binnen of naar buiten mochten, wat haar tot de oorsprong van de magische cirkel maakt, zoals haar naam dat al doet vermoeden. De magische cirkel was in zijn traditionele vorm - die van een Draconiaanse komaf was - niet een soort vesting tegen van buiten af komende krachten, maar iets wat de in de magiër aanwezige krachten bevatte; het was tevens de poort naar Chthoniaanse, Telluriaanse en buitenaardse krachten, aangezien regelmatig werd waargenomen hoe de hemelse lichamen naar de onderwereld gingen door de cirkel van Serk.

Inmiddels is bekend dat 'Rotogravure' besteld kan worden bij Side Effects:
BCM Mythos
London WC1N 3XX, United Kingdom.

WILLIAM S. BURROUGHS:

VERTALING: ANTHONY BLOKDIJK

Het lijkt erop dat tapeopnames zonder duidelijke input onverklaarbare stemmen op de tape hebben vastgelegd. "Stemverschijningen worden met een taperecorder op de gebruikelijke manier gecreëerd, tapes gebruikend die nooit eerder zijn gebruikt. Tijdens de opname wordt er geen geluid gehoord of gemaakt, maar tijdens het afluisteren ervan blijken er fluisterende stemmen van een onbekende afkomst te zijn geregistreerd." (*The Handbook of Psychic Discoveries*, Ostrander & Schroeder 1975) Diagrammen die spraak zichtbaar maken en stemafdrukken hebben bevestigd dat dit daadwerkelijk opgenomen stemmen zijn. Het meest volledige naslagwerk is *Break-through* van Konstantin Raudive. (Taplinger Publishing Co., 1971)

Deze stemmen lijken een geschikt onderwerp te zijn om op de Kerouac School of Disembodied Poetics te behandelen. Voordat de door Raudive uitgevoerde experimenten zullen worden besproken, wil ik de experimenten beschrijven die ik met Brion Gysin en Ian Sommerville uitvoerde, 12 jaar voordat *Break-through* was gepubliceerd en zelfs voordat het geschreven was. Deze experimenten werden in eerste instantie niet op tape maar op papier uitgevoerd. In 1959 zei Brion Gysin dat "schrijven 50 jaar op schilderen achterloopt" en paste de montage-techniek toe op woorden op een vel papier. Deze cut-up experimenten verschenen in *Minutes to Go*, in 1959.

Daaropvolgend verknipten we de Bijbel, Shakespeare, Rimbaud, onze eigen geschriften, alles wat binnen handbereik lag. We maakten duizenden cut-ups. Als je woorden op een bladzijde verknipt en herschikt, verschijnen er nieuwe woorden. En woorden veranderen de betekenis. Het woord 'Drafted' (ingelijfd), zoals bij het leger, geplaatst binnen de context van blauwdrukken of contracten, geeft een gewijzigde betekenis. (to Draft betekent ook 'opstellen'-AB) Nieuwe woorden en gewijzigde betekenissen zijn bij het cut-up proces inbegrepen, wat kon worden voorzien. Andere resultaten werden niet verwacht. Maar als je voor langere tijd met cut-ups experimenteerde leken sommige van de gewijzigde teksten te verwijzen naar toekomstige gebeurtenissen. Zo verknipte ik

een interview met John Paul Getty en kreeg: "Het is een slechte zaak om je vader af te persen." En een jaar later perste één van zijn zoons hem werkelijk af. In 1964 maakte ik een cut-up en verkreeg een wat op dat moment een volslagen onbegrijpelijke zin leek. "En hier is een afschuwelijk luchtkoelsysteem." In 1974 betrok ik een etage met een kapot luchtkoelsysteem met een gewicht van 150 kg. op mijn vloer - een afschuwelijke opruimklus, zwaar en solide, opgedoemd vanuit een 10 jaar oude cut-up.

De volgende stap was om cut-ups op de taperecorder toe te passen. Brion was de eerste die deze voor de hand liggende stap nam. De eerste taperecorder cut-ups waren een simpele uitbreiding van de cut-ups op papier. Je neemt, bijvoorbeeld, zo'n 10 minuten op met de recorder. Daarna spoel je de tape naar achteren of naar voren zonder op te nemen. Stop op een willekeurig moment en voeg er een nieuwe zin aan toe. Hoe willekeurig is willekeurig? We weten genoeg om te weten dat we niet precies kunnen weten in hoeverre de toegevoegde zin willekeurig is. Als vanzelfsprekend produceert deze handelswijze middels een gewijzigde juxtapositie nieuwe woorden, net zoals bij cut-ups op papier er nieuwe woorden worden geproduceerd.

We gingen verder om de mogelijkheden van de taperecorder te onderzoeken: willekeurig verknippen, vertragen, versnellen, achteruit afspelen, verknippen met een bepaalde regelaar, verschillende sporen tegelijkertijd afspelen, tegelijkertijd met twee recorders vooruit en achteruit afspelen. Zodra je met de vertragingen, versnellingen, overdubs, etc. begint te experimenteren krijg je nieuwe woorden die niet op de originele opnames stonden. Er blijken opeens vele manieren te zijn om woorden en stemmen op tape te produceren die niet via de gebruikelijke opnameprocedure ontstonden, woorden en stemmen die weldegelijk gemakkelijk herkenbaar zijn voor een gelijkgestemd publiek. Ik verkreeg woorden en stemmen uit blaffende honden. Geen twijfel eraan dat het met dolfijnen nog beter zal werken. En er zullen woorden verschijnen uit opnames van druppelende kranen. In feite

HET BEHOORT TOT DE KOMKOMMERS

zal elk geluid dat niet te herkenbaar is woorden kunnen produceren. "Elke zachte bries fluistert de naam Louise... De takken van de boom die tegen haar raam tikten leken moord moord moord te mompelen." Nou, de takken zouden dat zeker hebben kunnen mompelen, je kon het met een recorder zelfs terughoren. Alles wat je hoort en ziet is er voor jou om gehoord en gezien te worden.

Een tijd terug werd ik bezocht door een jongeman die zei dat hij gek aan het worden was. Verkeerstekens, gesprekken op straat, radiouitzendingen, ze leken allemaal op een bepaalde manier aan hem te refereren. Ik zei tegen hem "Natuurlijk refereren ze aan jou. Jij ziet en hoort ze." Jaren geleden liepen Ian Sommerville, Stewart Gordon en uw verslaggever de Rue des Vignes in, wat ligt bij de Place de France in Tanger. Voor ons liep een Arabisch stel van middelbare leeftijd, zo te zien arme, uit de bergen afkomstige plattelandslui. En de één draaide zich om naar de ander en zei "WAT BEN JE VAN PLAN TE GAAN DOEN?"

We hoorden het allemaal. Misschien klonken de Arabische woorden alleen maar zo. Misschien was het een geval van een gedeelde overeenkomstige interpretatie. Ik had een kennis in Tanger die 'gek' werd. Bij Arabische nieuwsuitzendingen onderschepte hij persoonlijke boodschappen. Dit is het meer subjectieve verschijnsel van persoonlijke interpretatiepatronen. Ik zeg 'meer' liever dan het of/of subjectieve/objectieve alternatief, daar alle verschijnselen zowel subjectief als objectief zijn. Hij luisterde immers naar radiouitzendingen.

Om nu Raudive's experimentele procedure in overweging te nemen. De experimenten werden uitgevoerd in een geluidsdichte studio. Voor de opnames werd een nooit eerder gebruikte tape gebruikt. Daarna werd de tape afgespeeld, en kon de onderzoeker met koptelefoons op vrij gemakkelijk stemmen en woorden herkennen die op de tape waren opgenomen. Raudive heeft 100.000 uitspraken van deze stemmen opgenomen. De snelheid is bijna twee keer zo snel als de gewone snelheid, en het geluid heeft een ritme als bij gedichten of gezangen. Deze stemmen verschijnen in een

groot aantal accenten en talen, vaak van een nogal ongrammaticale aard... "Jij ik vrienden. Waar verblijven?" klinkt als een straatventer uit Tanger. Toen ik de bevindingen over stemmen in Breakthrough las, werd ik geraakt door de vele voorbeelden van een zekere stijl die deed denken aan de taal van schizofrenen, bepaalde droomkreten, een aantal van de cut-ups en deliriumstemmen zoals de laatste woorden van Dutch Schultz. Veel van de stemmen zijn duidelijk afkomstig van overledenen. Hitler, Nietzsche, Goethe, Jezus Christus, iedereen die iemand is is er, velen van hen hebben een typische ontaarding van hun geestelijke of artistieke vermogen ondergaan. Goethe is niet meer wie hij was. Hitler had een grotere en betere mond toen hij nog leefde. Op een zeker niveau is de opgenomen stemmenprocedure een vorm van elektronisch spiritisme, en het oproepen van de doden is één aspect van de door mij beschreven cut-up experimenten. Welke betere manier is er om met iemand in contact te komen door zijn feitelijke woorden te verknippen en te herschikken? Waar zoals gewoonlijk Shakespeare wordt aangekondigd, gevolgd door een martelend slecht stuk poëzie, kan dit zeker een vooruitgang worden genoemd. Of er daadwerkelijk contact met de doden is is een academische vraag zolang er geen manier is om het gelijk of ongelijk te bewijzen.

Ik heb gewezen op een stilistische overeenkomst tussen de door Raudive opgenomen stemmen, droomspraak, schizofrene spraak, woorden gesproken in een staat van delirium, en cut-ups. Dit is niet van toepassing op al het materiaal in deze categorieën, daar vele uitspraken nogal banaal en niet van anderen te onderscheiden zijn. Een regelmatig terugkerende uitspraak in Raudive's boek is bijvoorbeeld "Verhit de badkamer, er komt bezoek." Dit is geen esoterische code, maar verwijst simpelweg naar een Latvians gebruik. Als zij gasten verwachten, gaat iemand de badkamer in om de stoof te verwarmen. Het is een kwestie van het selecteren van materiaal wat stilistisch gezien interessant is, of verwijzingen bevat van een persoonlijke of profetische aard. Hier zijn een

paar voorbeelden van droomspraak: uit mijn eigen dagboeken:

"We kunnen tevoorschijn komen zodra de schaduwen de scheuren bedekken. Je hebt hier zwart geld nodig. We hebben nog steeds geen naamwoorden. Houd je van verdwalen of patrouillewagens? Het symbool van de schedel en het symbool van zeep draaien om dezelfde as. Kun je geen ijs bewaren? Het Inspectoraat van Canada bonst op de deur. Ik neem aan dat je denkt dat Missouri een kluut aarde is. Jij hebt trek in de luchtmacht. Het hol van de beer is in Chicago. Het onderbewustzijn geïmiteerd door kaasgebak. Een blik tomatensoep in Arizona. Waar naakte troubadours snotapen neerschieten. Groen is een man vullen is een jongen. Ik kan de cabine-associes overal mee naar toe nemen. Een boek getiteld *Gevorderde afschuw*. Een astronaut genaamd Platt. Eerste Amerikaan geschooten op Mevr. het Leven is een flikkerende schaduw met geweld ervoor en erna. Een goede verliezer geeft altijd de controle op in een situatie waar de controle er niet zou zijn om zich te laten controleren."

En hier zijn twee voorbeelden van droom-'slang': een ons heroïne is een 'strand'. 'Kamelen' is droomspraak voor 'neuken'. He-las heb ik geen voorbeelden van schizofrene spraak bij de hand. Ik herinner me er maar twee: 'Doktersschap wordt met mij gemaakt.' Stilistisch gezien gelijk aan het Inspectoraat van Canada. En: 'Radius radius... het is genoeg.'

Hier zijn een paar zinnen uit Raudive's boek. Ik heb deze zinnen gehaald uit wat de minimale context zou kunnen worden genoemd, om hier als illustraties te dienen: "Proost hier zijn de ondoden. Hier zijn de sluwe vossen. Wij zijn hier om jou. Wij verlangen er allemaal naar om naar huis te gaan. Politiek, hier is de dood. Neem het graf met je mee. Het sneeuwt vreselijk. We zien Tibet door de verre kijker van het volk. Zorg voor versterking. Verminder de stopper. Soms begeert alleen het thuisland. Ik ben duur. We zijn gecoördineerd, de wacht is verveelvuldigd. Jij behoort waarschijnlijk tot de komkommers. Telefoon met terughoudendheid kameraad. Het is moeilijk in trein A. Vuur be-

dekken. Zend orders. Ben jij zonder juwelen? Er vindt hier een lezing plaats. We zijn aan onze zieken gewend geraakt. Kom uit de defensieve houding. Snelheid is vereist. Laat het achter in volle bepakking. Heb gedaan met het naar het eruit ziet waarschijnlijk. Om alsjeblieft de studio te gebruiken die je is aangemeten. Faustus, goede morgen. Ik eis onze autoriteiten. Dit is de taal van de tante. Identiteitsbewijs. Het is toegestaan. Een pistool is onze man. Dit is operationeel. Hier blijven zelfs de wolven niet. De strijd in. Het lange leven vlucht. We gloeien. Het is hier slecht. Hier branden de vogels. Het ruikt naar de operationele dood. Alwetende Goth, de daad van de toekomst. Geloof. Gescheiden. Hier is de eeuwigheid. Het verre bestaat. Jij bent het contract. Handel je in zout? We hebben overal naar menselijke wezens gezocht. Ha fijn de zee. Professor in de non-existentie, het lichaam is het bewijs van de geest. De natuurlijke sleutel. Wij zijn hier de taal. De dokter staat op de markt. Goede avond beste vent, maak je mummies op straat? Het is genoeg. Reden voorgelegd. Op een slecht moment opgeroepen. Dit is operationeel zelfs in het midden. Met een verre kijker aan de grens, moet je desalniettemin onze kleren ophalen. Bereid broek voor in de badkamer. Waarom ben je een Duitser? Ruim de aarde op. Het nieuwe Duitsland. Hitler is een aardige in dieren investerende luis. Heb je met hem paarden gestolen? *Yo Siento*. Man knaagt. *Buena cosa* man. Trek de geest naar de *plata*. Snel om de fluiten mee te kunnen maken. Feiten zien ons. Ik ben zo goed als hier. Een goede oversteekplaats. De aarde gedesintegreerd."

Commentaar: "We zien Tibet met de verre kijker van het volk." Rond 1970, in de tijd dat deze opnames werden gemaakt, schreef ik een verhaal over een Chinese verkenners die erachter komt dat een Tibetaans klooster door de CIA is overgenomen om er een radio-actief virus te testen... "Yen Lee bestudeerde het dorp met zijn veldkijker..."

"Je behoort waarschijnlijk tot de komkommers." Ik weet niet hoeveel er van jullie bekend zijn met de term waarmee de CIA werd

aangeduid: 'de augurkenfabriek'. 'Hij werkt voor de augurkenfabriek' betekent dat hij een CIA-man is. Ik geloof dat deze aanduiding in TIME of NEWSWEEK werd genoemd. Nou, augurken worden van komkommers gemaakt, dus lijkt het niet té vergezocht om te vermoeden dat 'komkommers' naar de CIA verwijst.

"Telefoneer met terughoudendheid kameraad." Pas op voor wat je zegt door de telefoon - de komkommers luisteren mee.

"Ben jij zonder juwelen?" zou kunnen verwijzen naar lasers, die uit juwelen gemaakt worden.

"Sommige de dood tevoorschijn te komen - gehoorzaam de dood." Vergelijk dit met de laatste woorden van Dutch Schultz, "Ik wil geen harmonie. Ik wil harmonie."

"Handel je in zout? We hebben overal naar menselijke wezens gezocht." Zout zou naar elk basismateriaal kunnen verwijzen. In dit geval, daar de stemmen niet vleeskleurig zijn, wordt er waarschijnlijk naar menselijke lichamen verwezen. Je bloed heeft zoals je weet de zouthoudende inhoud van zeewater - "Ha fijn de zee." Om nu te zeggen "Handel je in bloed?" zou de vampiristische dekmantel doen wegvagen.

"Heb je met hem paarden gestolen?" is een Duitse zegswijze die betekent "Kan je hem vertrouwen?"

"Trek de geest naar de plata." Raudive beschouwt deze uitspraak als onverklaarbaar. Kennelijk wist hij niet dat plata een algemeen bekende Spaanse uitdrukking voor geld is.

"Een goede oversteekplaats. De aarde gesintegreerd." Een paar jaar geleden bedachten wetenschappers een plan voor een middels erachter plaatsvindende atoomploffen voortgedreven ruimteschip. Nou, dat zou pas een reden zijn om de aarde op te blazen: straal aandrijving naar gezondere gebieden.

De publicatie van Breakthrough in Engeland veroorzaakte nogal een opschudding. Een van de redacteurs, Peter Bander, publiceerde later een boek getiteld Voices from the Tapes, waarin de reacties in Engeland werden beschreven. Er waren artikelen in de pers, bij radio en televisieprogramma's, talloze dis-

cussies over en weer. Sommigen protesteerden dat als dit stemmen van doden waren, ze niet in hemelsblauwe rijken leefden, maar in een kosmische hel. Dientengevolge zouden de stemmen misleidend, zelfzuchtig, of zelfs botweg vol slechte bedoelingen zijn. Nou, wat hadden ze dan verwacht? Een Engelenkoor vol goede raad voor de effectenbeurs? Anderen protesteerden dat het contact met deze stemmen gevaarlijk is, het gebruik van zwarte magie en de invocatie van lagere astrale wezens door Nazi leiders aanhalend. Een door een paragnost genaamd Gordon Turner geschreven artikel typeert de 'gevaarlijk voor de niet-geïnitiëerden' gedachte. Turner's artikel was een weerwoord op een artikel dat was geschreven door iemand die Cass heet, waarin Cass zei: "Als er tussen deze en de volgende wereld een deur zou worden geopend, dan zou de massa, bewapend met hun goedkope transistors en Hong Kong recorders van rond de twee en een halve kilo daar ondanks Gordon Turner, de Paus en de regering, gebruik van gaan maken."

Hier is Turner: "Ik geloof dat Breakthrough niet gepubliceerd had moeten worden. Denkt Cass dat het veilig is voor wie dan ook om zich aan dit soort invloeden bloot te stellen? Heeft hij wel de minste notie van het gevaar wat hierin schuilt?" Gevaarlijk, voor wie precies? Zodra er mensen beginnen te praten over het gevaar waaraan men wordt blootgesteld zodra men de massa laat beschikken over psychische kennis, proberen ze over het algemeen deze kennis voor zichzelf te houden. Naar mijn mening is de beste waakhond tegen de misbruik van dit soort kennis een zo breed mogelijke verspreiding. Hoe meer mensen die er van af weten, hoe beter.

Raudive noemt drie theorieën die de stemmen kunnen verklaren: 1) Op de één of andere manier zijn ze op de tape terechtgekomen via elektromagnetische energie die is uitgestraald door de onbewuste geesten van de onderzoekers of mensen die met hen in verband staan. 2) De stemmen hebben een buitenaardse oorsprong. 3) De stemmen komen van de doden. Daarna streept hij de eerste theo-

rie door, omdat het 'technisch onmogelijk' is. Het lijkt mij dat we opereren in een gebied waar technische onmogelijkheden, in termen van wat we weten over de magnetische band en de manier waarop geluiden en stemmen op de gebruikelijke manier worden vastgelegd, niet langer van toepassing zijn.

Vergeet niet dat je geheugenbank banden bevat van alles wat je ooit hebt gehoord, inclusief je eigen woorden natuurlijk. Druk op de knop, en een nieuwsuitzending die je tien jaar geleden hoorde wordt teruggespeeld. Mensen onder hypnose hebben zich gedetailleerde gesprekken en gebeurtenissen die vele jaren daarvoor plaatsvonden weten te herinneren, en dit is door getuigen bevestigd. Proefpersonen onder hypnose zijn in staat geweest om zich precies te herinneren wat de dokters en zusters tijdens de operatie zeiden, en zulke herinneringen, vooral als de inhoud bedreigende of vernederende vormen aanneemt, kunnen bijzonder vervelend zijn...

'Eén ding is zeker - hij ziet er niet goed uit.'

'Een smerig zootje...'

'Naai haar maar weer dicht, dit kan ik niet opereren.'

'Klemmen, zuster, hij bloedt als een rund.'

'Bereid de patiënt voor op een hartinjectie.'

'Een rondje van mij, hij sterft op de tafel.'

Dit soort onverantwoordelijke uitlatingen worden opgenomen en opgeslagen in de geheugenbank van de patiënt, en het zijn er genoeg om er een permanente patiënten-status mee te verkrijgen. In Esquire's 1971 kersteditie stond een artikel getiteld 'Future Shock'; Dokter Cheek, die hypnose-experimenten op proefpersonen uitvoerde terwijl ze werden geopereerd en ontdekte dat ze elk woord en geluid in de operatiekamer tot zich namen, deed de aanbeveling om tijdens de operatie stil te zijn. Daar de patiënt alles wat hij tijdens de operatie hoort aan al zijn banden vol pijn, angst, hulpeloosheid en vijandigheid koppelt - alle afschuwelijke angstaanjagende walgelijke dingen die hij

ooit heeft meegemaakt, wakend of slapend, bewust of onbewust, vanuit zijn gezichtspunt.

Iedereen die je ooit hebt gekend, hoe oppervlakkig dan ook, bestaat op film en geluidsband. Bekijk deze pratende films eens en het zal je beginnen op te vallen dat bepaalde woorden en personages telkens weer verschijnen. De onbeleefde bankbediende in Hong Kong vertoont sterke overeenkomsten met de onbeleefde bankbediende in New York, en beiden gebruikten ze dezelfde woorden om aan te geven dat ze niet hebben waar je om hebt gevraagd: 'Nog nooit van gehoord.'

Hoe langer je er naar kijkt, hoe meer het op een saaie oude film begint te lijken, prettige stemmen gemene stemmen, goeierds en slechterikken, het oude oorlogsspel van het Stenen Tijdperk naar de eeuwigheid...

'Zijn we mannen of tandeloze oude wijven? Hoelang nog zullen we de smerige Zambesi toestaan onze visserijgebieden te plunderen?'

'Vrije mannen als we zijn, kunnen we niet hulpeloos blijven toekijken.' Het wordt tijd om jezelf goed te verstoppen hoe verder hoe beter. 'En ik zeg tegen Rusland, let op de woede van een geduldig man.' Een goede oversteekplaats. De aarde gedesintegreerd. Oude oorlogstapes. We hebben er miljoenen uren vol van, zelfs als we nog nog nooit een schot hebben gelost. Oorlogstapes, haattapes, angsttapes, pijntapes, geluktapes, verdriettapes, grappige tapes, allemaal dobberen ze rond in een mengsel van cementachtige stemmen.

Raudive stuurt ook de tweede alternatieve verklaring voor de oorsprong van de stemmen de laan uit - dat ze buitenaards zijn - omdat ze 'te banaal' zijn. Nou, geen reden te bedenken dat we een monopoliepositie op banaliteit hebben. Zijn beredeneer is een typisch voorbeeld van de vergissing van het of/ of denken. Door achtereenvolgens 1) en 2) te hebben doorgestreep, blijft hij met nr. 3 zitten: de stemmen zijn afkomstig van de doden. Ik zou een aantal andere verklaringen kunnen bedenken: de stemmen zijn een weerkaatsing van opnames in de geheugenbanken

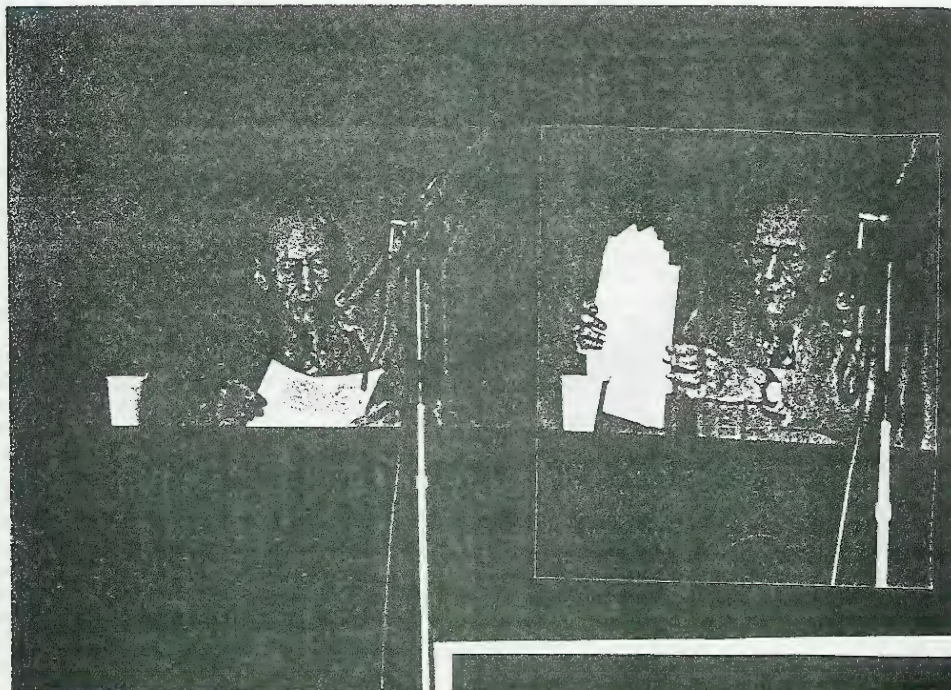

van de onderzoekers.

Nu vertellen psychiaters ons dat alle stemmen die iemand in zijn hoofd hoort ook daar vandaan komen, en dat ze geen daarbuitenliggende oorsprong hebben of kunnen hebben. Het hele psychiatrische dogma dat stemmen de waanvoorstellingen van zieke geesten zijn, zijn door stemmen die een daarbuitenliggende oorsprong hebben en objectief en aantoonbaar op tape zijn vastgelegd ter discussie gesteld. Dus zouden de psychotische patiënten weleens kunnen zijn afgestemd op een wereldomvangend en intergalactisch netwerk van stemmen. Het behoort waarschijnlijk tot de komkommers. Vijftien jaar geleden in Noorwegen, toonden experimenten aan dat middels een electromagnetisch veld rond het hoofd er rechtstreeks stemmen konden worden uitgezonden naar de hersenen van het proefpersoon. Misschien lopen we dus allemaal wel rond onder een magnetisch veld van woorden en beelden, en pluggen Raudive en andere onderzoekers simpelweg in in een reeds be-

staande opname.

Zou je door te verknippen, over te dubben, te vervormen, de reeds bestaande opnames van je eigen toekomst kunnen verknippen en nietig verklaren? Zou de hele reeds opgenomen toekomst van het menselijk ras kunnen worden vernietigd of gewijzigd? Ik weet het niet - laten we eens zien. En laat geen enkele zotte oude stem het uit je hoofd praten... 'Er zijn bepaalde zaken m'n jongen waar menselijke wezens niets van mogen afweten' - Zo als wat we aan het doen zijn - 'Jongen één stoot van de augurkenfabriek en andere dergelijke fabrieken in dit land maakt je met de grond gelijk.' Roer 'm als een ei voordat je 'm opsluit. Wat is dit? Zijn hand is één van de ondragelijke mysterieën, en de andere spelers kunnen zijn kaarten niet zien terwijl hij de fiches bij elkaar harkt en dan zegt dat de fiches zijn kaarten zijn, met nog een miljard op de bank.

Vertaald uit 'The Adding Machine', uitgegeven door John Calder, London, in 1985. Oorspr. titel: 'It belongs to the cucumbers'.

WILLEM DE RIDDER:

DE RIDDER AAN HET WOORD GELATEN

Het werd mij onlangs duidelijk dat de naam Willem de Ridder bij velen een beluidt, al is de situatie dan nog niet vertrouwd genoeg om de deur voor hem open te doen. Laat ik dus een handje helpen: ... Kopstuk uit de Fluxus-beweging... Brein achter de beruchte jaren '60 jongerenbladen Aloha en Hitweek... Medeoprichter van 'the first European sex paper 'Suck'... Bedenker van het fenomeen Radio Art, waar zijn programma's voor de VPRO een voortvloeijsel van waren... zoals de Radiola Improvisatie Salon, waar werkelijk alles gedraaid werd wat zelf tapers opstuurden ... of 'Dynasty Revisited', waar bij een uitzending van D. het mogelijk was het geluid van de TV uit te zetten om vervolgens via de radio naar de Ridder's alternatieve soundtrack te luisteren...

Na enkele geruchten te hebben vernomen over een geluidstheater waar de Ridder momenteel mee bezig zou zijn, besloot ik hem hierover aan het woord te laten. Wat nu volgt is een samenvatting van de inhoud van een cassettebandje...

"Zodra je met geluid bezig bent merk je al heel spoedig dat bepaalde mechanismes 'het' doen: Ik ben in Hollywood begonnen me met geluid bezig te houden, met radio in ieder geval. Toen had ik die eerste Uher-cassetterecorder (de eerste waarvan de cassettes aan beide kanten bespeelbaar waren-AB), ze waren net uit en the Rolling Stones bestelden er meteen tien, waar ik heel handig mijn bestelling bij toevoegde. Ik begon daar in Amerika een beetje mee te spelen wat uiteindelijk resulteerde in het maken van radioprogramma's, waarbij het me opviel dat als je naar de radio zit te luisteren je meestal ook maar een beetje zit te staren: naar je behang, naar je schoenen, enzovoorts. Voor mij was het er toen om te doen om de intensiteit van het luisteren te versterken, en ik merkte al snel dat dat alleen maar werkte als ik de intensiteit in mij-zelf verhoogde. Dus: hoe meer ik het voelde, hoe meer dat de luisteraar het

WAT VAN BELANG IS

DOOR ANTHONY BLOKDIJK

voelde. Daar ben ik mee gaan experimenteren, zover zelfs dat ik een masturbatieprogramma maakte waarbij ik dat dus in feite samen met de luisteraar deed. Het programma was zo'n succes dat de VPRO het later nog eens heeft moeten uitzenden. Ik merkte ook dat het visuele een veel grotere 'impact' dan geluid heeft: geluid schikt zich altijd in een onderdanige rol, zo gauw er ook maar iets visueels gebeurt horen we het geluid niet meer. Als iemand je een verhaal vertelt en er komt een vrouw binnen die zich begint uit te kleeden, dan hoor je geen woord meer van het verhaal. Dit veranderde toen ik de luisteraar de opdracht gaf het licht uit te doen of hun ogen te sluiten. Dan nog op je rug liggen, dat intensiverde het geluid helemaal. Een bijkomend effect was natuurlijk dat je zelf de beelden begon te creëren. Veel mensen doen dit bijvoorbeeld als ze een plaat heel mooi vinden, dan gaan ze tussen hun boxen inliggen, sluiten hun ogen en laten de muziek als het ware door zich heen spoelen.

Nou is het zo dat er door moderne componisten ontzettend veel geluid in studio's wordt opgenomen, en dat die muziek eigenlijk nergens kan worden uitgevoerd. Er zijn natuurlijk wel concertzalen, maar die zijn bedoeld voor instrumentale muziek. Uit een soort armoede ontstaan er dan ook weleens stukken voor een violist en twee geluidsbanden of zo iets. Je merkt dat ook bij de Audio Art; die mensen komen bijna alleen maar aan de bak als ze er ook iets visueels bij hebben. Die visuele business, de galleries en musea, vormen eigenlijk het enige circuit waar ze nog terecht kunnen. Kennelijk is er geen enkel theater of concertzaal die is ingericht voor geluid an sich. Dus is er een theater nodig waar je comfortabel kunt liggen, waar het geluid niet alleen stereo is maar zich ook vrijelijk kan bewegen, en waar je tevens kunt spelen met zaken als geur en temperatuursveranderingen. Je kunt het een beetje vergelijken met de "feelies" uit 'Brave New World'.

En dan blijkt die hele moderne muziek, zeg maar sinds Schönberg, op z'n plaats te vallen. Een podium is daarvoor eigenlijk helemaal niet geschikt. Een geluidstheater wel.

Je zou kunnen denken dat men zich in een donkere ruimte claustrofobisch begint te voelen, wat het eerste was waar ik aan dacht, maar niets blijkt minder waar. Bij experimenten merkte ik dat men zo 'in' de muziek zat dat in een geval waar het concert eindigde met een tapeloop, de mensen zelfs dóór nog een uur naar bleef liggen luisteren; extatisch! Een ander experiment had te maken met Beta-golven en kleuren. Beta-golven werken in je hersenen als je bij bewustzijn bent. Als je het theater in een zacht rood licht zette en je ging dan van rood naar oranje, naar geel, groen, blauw, paars, dan bleek dat de helft van de aanwezigen in slaap was gevallen, ofwel in de Alfa-staat was aangekomen. Door die mensen dan weer heel voorzichtig wakker te maken, bleven ze in die Alfa-staat, die droomtoestand, waardoor het geluid een enorme effectiviteit kreeg.

Maar waar het eigenlijk allemaal om gaat is niet zozeer het geluid, de software, de hardware, de ruimte of de vorm die het aanneemt... Wat van belang is, is de substantie die achterblijft na het stuk of het gesprek in geval van bijvoorbeeld een hoorspel. Datgene wat niet in woorden of ideeën te vangen is. Muziek kun je wel met ideeën benaderen, maar we weten allemaal dat het hierbij niet om ideeën gaat, maar net als bij sex om het verliezen van ideeën. Dan pas komt het tot leven, en dat is iets van alle tijden en volgens mij onze drang naar de essentie."

RADIO ART
FOUNDATION
ALEXANDER
BOERS
STRAAT 30
AMSTERDAM
020 79 26 20

DE
RIDDER
WORKS

THEY'RE INSTANT

Audiences around the world demand a NEW type of software. They have seen it all on TV before.

Cinema is dying, Avant Garde is dead and Theater in the grave. Actors are hopelessly outdated outside the screen. More and more seats stay empty. There must be some solution. The hardware is all there.. Perhaps you are ready for the Demonstration Team of the Radio Art Foundation!!

DE RIDDER

RADIO ACTIVE
SOUND WORKS

RIDDER

ACTIVE
WORKS

RADIO ART
FOUNDATION

presents:

WILLEM
DE
RIDDER
CASSETTES

CATALOGUS

Volgens de Ridder - oprichter van de Radio Art Foundation (R.A.F.) - ontstond het fenomeen Radio Kunst in 1924. In dit jaar bevond de aarde zich het dichtst bij de planeet Mars, en stopten alle radiostations met uitzenden om eventuele boodschappen van de rode planeet vooral niet te storen.

UTOPIA

1. Inleiding.

Tegenwoordig noemen we de literatuur en lectuur die zich bezig houdt met denkbeeldige maatschappijvormen 'Science-Fiction'. Het is een apart 'soort' geworden, te vergelijken met genres zoals detectives, avonturenverhalen, romantische verhalen enz. Het moet de mensen vermaken. Natuurlijk is dit een grove generalisatie. Lang niet alle Science-Fiction wordt puur en alleen maar als vermakelijk bedoeld geschreven. Veel SF schrijvers en schrijfsters proberen een soort morele les in hun verhaal te stoppen. Veel literaire schrijvers/sters nemen motieven uit de SF en verwerken die op hun eigen manier. Een goed voorbeeld hiervan is de Canopus in Argos: Archives serie (van 5 delen) van Doris Lessing.

In het theoretische geschrijf over SF wordt het onderscheid gemaakt tussen utopie en anti-utopie, tussen een ideale wereld en een nachtmerrie. Vrijwel alle verhalen die wij kennen, behoren bij de tweede categorie. In de 'Heerlijke Nieuwe Wereld' van de toekomst is er iets mis. Dat kan variëren van iets wat door mensen als het ware nog 'ge-repareerd' kan worden, tot de uitzichtloze ellende van een totalitaire staat van de toekomst (1984).

Veel SF is moralistisch, wil de lezer een waarschuwing geven. De mens wordt gewaarschuwd dat hij zich niet iets moet scheppen wat als het ware machtiger kan worden dan hijzelf. SF heeft ons gewaarschuwd voor de gevaren van atoomenergie, overbevolking, genetische manipulatie, enz. en waarschuwt ons nu bijvoorbeeld voor de uit de hand lopende macht van de computer. De Martianen van H.G. Wells (The War of the Worlds) hebben plaats gemaakt voor Computergangsters.

Dit essay is geen afgerond stuk. Het bevat een soort lopend verslag van een zoektocht naar technologische dromen uit het verleden. Bovenstaande titel heeft dit stuk gekregen omdat het gelijknamige boek een soort 'mode' heeft ingezet die tot vandaag de dag voortduurt. Het verhaal houdt op waar de Science-Fiction begint. De meeste lezers

kunnen zich zonder veel moeite elke dag op de hoogte stellen van toekomstvisies vanuit het heden. De bedoeling van dit stuk is om de lezer te vertellen over toekomstvisies uit het verleden.

2. Utopia.

Iedereen zal het met me eens zijn als ik zeg dat de wereld er voor iemand anno 1516 er heel anders uitzag als voor iemand vandaag de dag. In 1492 nog had iemand een werelddeel ontdekt. Grote delen van de wereld waren nog niet in kaart gebracht. Het was het tijdperk van de grote ontdekkingsreizen.

In 1516 schrijft Thomas More, raadsheer van de Engelse koning (Hendrik VIII), een boekje van 110 bladzijden, 'Utopia' genaamd. Op het eerste gezicht is het een soort reisverslag, zoals er in die tijd wel meer verschenen. Verteller is ene Raphael Hythlodæus, die met een van de verkennings-tochten van Americo Vespucci zou zijn meegeweest. Door Vespucci achtergelaten op een Zuid-Amerikaanse kust, had hij met enkele lotgenoten een onbekend land ontdekt: Utopia.

Het is natuurlijk 'logisch' dat Raphael bij zijn terugkeer de situatie in zijn eigen land en de rest van Europa vergelijkt met wat hij in Utopia had meegemaakt.

Hij begint zijn verslag met een kritiek op het rechtssysteem in Engeland. Het is absurd om de doodstraf voor diefstal in te stellen. Het enige wat het aantal dieven echt zal verminderen is om het aantal mensen wat van de honger om moet komen of moet stelen te verminderen. Ook bekritiseert hij de handelswijze van vorsten in het geval van agressieve oorlogen en het oneerlijk verkrijgen van geld.

More was zelf een zeer godsdienstig man, die de kerk een warm hart toedroeg en tegen hervormingen was. Daarom ook is het duidelijk dat hij allerlei beschreven zaken die 'gewoontes' waren in Utopia absoluut niet zelf propageerde. Euthanasie, het huwen van priesters, scheiding op grond van wederzijd-

DOOR RUUD VERMEER

se erkenning van onverenigbaarheid, religieuze tolerantie... Het waren allemaal dingen waar More in zijn eigen leven tegenstreed. De bedoeling van de beschrijving was eerder om aan te geven dat een christelijke samenleving Utopia moest zien voorbij te streven. Aan de andere kant immers kan Utopia ook moeilijk bedoeld zijn als ideaalstaat. Er bestond een enorme sociale controle, die in sommige gevallen een soort voorafspiegeling lijkt van Orwell's 1984.

Bij dit alles moeten we niet vergeten wat voor omstandigheden er waren in het Engeland van de eerste helft van de 16de eeuw. Het was een land waar iemand een inkomen kon hebben van 50.000 pond per jaar, terwijl er duizenden van de honger stierven, of opgehangen werden omdat ze voedsel hadden gestolen. Er was geen vrijheid van meningsuiting, zelfs niet van gedachte. More zelf werd in 1535 onthoofd voor wat in wezen zijn eigen mening was, die hij alleen voor zichzelf had gehouden. Hendrik VIII had zichzelf tot hoofd van de kerk gemaakt en More onthield zich van commentaar. Die stilte was zijn misdaad.

In vergelijking hiermee was de publieke opinie in Utopia mild te noemen. In Utopia werd overspel bestraft met slavernij, in Engeland met castratie. Utopia was een patriarchaat. Van vrouwen werd verwacht dat zij één keer per maand op hun knieën bij hun mannen moesten biechten en om vergeving moesten vragen. Van mannen werd dat niet gevraagd.

3. Utopia als soort.

More's boek gaf zijn naam aan een heel genre. Men kan bij de bestudering ervan verschillende bronnen onderscheiden.

Eén bron van de beschrijving van Utopia vinden we in de beschrijving van paradijselijke toestanden in zowel de bijbel als in de klassieke literatuur. Het paradijs en de Elysische Velden, het zijn voorbeelden die de beschrijvers van denkbeeldige samenlevingen handig gebruikten. De eerste echte visie op hoe de mens zich moest gedragen in

een denkbeeldige ideale maatschappij vinden we bij Plato in diens 'Republiek'. Aan Plato hebben we ook de eerste beschrijving van die legendarische mythische staat Atlantis te danken. In elk boek over Atlantis staat wel een parafrase van de verhalen van 'Timaeus' en 'Critias' die door Plato voor het eerst zijn opgetekend.

Een ander punt is dat het verhaal van Utopia wordt verteld als een reisverslag. Eén criticus uit More's eigen tijd begreep niet waarom er zoveel eer aan More toekwam, hij had immers alleen maar een verslag uit de mond van een ander opgetekend...

Fantastische reisverhalen zijn er eigenlijk al sinds de Odyssee (geschreven rond 800 voor Christus). Later gevolgd door de 'Historieën' van Herodotus, de 'Natuurlijke Historie' van Plinius en de (satirische) 'Werkelijke Geschiedenis' van Lucianus. Maar More's boek was het begin van een hele stroom boeken over allerhande reisverhalen waarin al dan niet ideaal lijkende maatschappijen werden beschreven. Eén van de meest bekende daarvan is natuurlijk 'Gulliver's Travels' van Jonathan Swift, uit 1726.

4. Het Millenium.

In de 16de eeuw waren de grote hervormingen. Mensen als Luther, Calvijn en Zwingli traden op en verbraken de eenheid van de katholieke kerk. Die eenheid was natuurlijk al veel eerder op de tocht komen te staan. Er waren al eerder in de Middeleeuwen veel groepen geweest die zich hadden verzet tegen het monopolie van de katholieke kerk om uit te maken wat goed of slecht voor het geloof was. Ketteren werden wreed vervolgd en vermoord. Een grote rol bij veel ketterijen speelde de verwachting dat een profetie, geuit in de Openbaring van Johannes op het punt stond om uit te komen. Dit had te maken met de wederkomst van Christus op aarde. Dat zou het begin van een 1000-jarig vredesrijk inluiden. In die visie moest de wereld eerst door een aantal catastrofes getroffen worden, daarna zou het nieuwe tijd-

perk aanbreken.

"En ik zag tronen, en zij zetten zich daarop, en het oordeel werd hun gegeven; en (ik zag) de zielen van hen, die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus en om het woord van God, en die noch het beest noch zijn beeld hadden aanbeden en die het merkteken niet op hun voorhoofd en op hun hand ontvangen hadden; en zij werden weder levend voordat de duizend jaren voleindigd waren.

Dit is de eerste opstanding. Zalig en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding: over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn en zij zullen met Hem als koningen heersen, (die) duizend jaren !"

(Openbaring 20:4-6)

De tweede komst zou een Messiaans koninkrijk op aarde inluiden, wat duizend jaar zou duren alvorens Het Laatste Oordeel zou plaatsvinden. De bewoners van dat rijk zouden christelijke martelaars zijn, die duizend jaar eerder dan de anderen uit de dood zouden herrijzen.

Het Millenarisme zag de verlossing als iets collectiefs, het zou de uitverkorenen als groep(en) overkomen. Daarbij zou het geheel zich afspelen op deze aarde en niet in of op een andere dimensie. De verlossing was elk ogenblik te verwachten, de gelovigen moesten zich 'constant' paraat houden. Jezus' wederkomst zou het leven op aarde totaal veranderen. Dat was duidelijk. De vraag was alleen in welke gedaante Christus zou terugkeren. De verwachtingen liepen uiteen van de letterlijke terugkeer van Jezus, tot de terugkeer van een groot keizer, koning of vorst. Vaak ook kondigden mensen aan dat zij de 'verlosser' waren en verrichtten 'wonderen' en kregen een aanhang, die echter door de officiële kerk en de wereldlijke macht uit elkaar geslagen werd. Kruistochten om het echte Jeruzalem te 'bevrijden' waren een tijdlang een soort uitlaatklep voor deze bewegingen.

5. Het Derde Rijk.

Het was Joachim van Fiore (1145-1202) die een nieuwe wending aan het Millenarisme gaf. Na een aantal jaren studie was hij ervan overtuigd dat de Bijbel een verborgen mening had. Op zich was dat niet nieuw, oudere analyses hadden altijd een grote plaats ingeruimd voor allegorische interpretaties.

Wat nieuw was, was dat hij deze methode gebruikte niet alleen voor morele of dogmatische doeleinden, maar als een manier van begrijpen en voorspellen van de historische ontwikkeling. Joachim was overtuigd dat hij een sleutel had gevonden, die wanneer toegepast op gebeurtenissen en personen uit de Bijbel (in het bijzonder het Boek der Openbaringen), hem in staat stelden om in de geschiedenis een patroon en een betekenis te ontdekken. Zo kon hij dan de toekomst voorspellen. In zijn analyses van de Bijbel verwerkte Joachim een interpretatie van de geschiedenis, die uitging van drie tijdperken. Elk tijdperk werd beheerst door één van de personen van drieëenheid. Het eerste tijdperk was dat van de Vader, of van de Wet; het tweede tijdperk was dat van de zoon, of dat van het Evangelie; het derde tijdperk zou dat van de Heilige Geest zijn en dat zou zich tot zijn voorgangers verhouden als daglicht in vergelijking met sterrelicht en ochtendgloren, als hoogzomer met winter en lente. Het tijdperk van de geest moest de sabbath of rust-periode van de mens worden. De wereld zou een grote kloostergemeenschap zijn. Dit was een nieuwe versie van het Koninkrijk der Heiligen, wat duizend jaar zou duren.

Joachim was in zijn exegese en theorie niet bewust onorthodox. Hij schreef zijn 'Openbaring' met de steun van niet minder dan drie pausen. Op de lange termijn kan de indirecte invloed van Joachim's speculaties tot vandaag de dag worden nagetrokken. Het meest duidelijk zien we haar in de 'geschiedenisfilosofieën' waar de kerk zo tegen is. Hoewel Joachim er zelf door geschokt zou zijn, is het duidelijk zijn filosofie van de drie tijdperken die we zien terug-

keren in, bijvoorbeeld, de theorieën van historische evolutie, naar voren gebracht door de Duitse idealistische filosofen als Lessing, Schelling, Fichte en in zeker opzicht Hegel; in Auguste Comte's idee van geschiedenis als een stijgen vanuit de theologische door de metafysische naar de wetenschappelijke fase; en ook in de Marxistische dialectiek van de drie stadia van primitief communisme, klassenmaatschappij en uiteindelijk communisme. En, het is niet minder waar, zelfs paradoxaal, dat de frase 'Het Derde Rijk', voor iets wat een duizendjarig rijk zou moeten zijn, weinig emotionele betekenis had gehad als het niet door de eeuwen heen had thuisgehoord in de terminologie van de Europese sociale mythologie.

De weg naar het Millenium leidde maar al te vaak door massamoord en angst. God's doel was om de wereld vrij te maken van zonde. Als zonde bleef bloeien, zou God's straf ongetwijfeld komen. Hoe kon men de zonde uitbannen? Het antwoord bleek in vele gevallen: door het uitroeien van vermeende zondaren. Maar wie maakte dan uit wie de zondaren zijn? Dat waren natuurlijk degenen die deze boodschap uitdroegen, de zelfbenoemde dienaren van de terugkerende Messias. En wie moest het ontgelden? Bijna altijd de Joden, vaak ook monniken en andere kerkelijke functionarissen en soms ook gewoon rijke mensen. De Anti-Christ waarvan men zei dat hij het duizendjarige rijk zou voorafgaan werd geïdentificeerd als de kerk van Rome of de paus.

6. De Renaissance.

Aan het einde van de 16de en het begin van de 17de eeuw kwamen er ook toekomstvisies die een wat concreter en praktischer doel hadden. Men wilde protestanten en katholieken met elkaar verzoenen en proberen om in vrede met elkaar te leven. De filosofie hierachter was mede opgebouwd uit elementen van de Joodse kaballa en de herontdekte geschriften toegeschreven aan Hermes Trismegistos. In werkelijkheid waren de laatste gnostische geschriften uit de tweede eeuw na Christus.

Men dacht echter dat ze veel ouder waren. Volgens sommige tradities had Hermes Trismegistos geleefd nog voor Mozes (rond 1200 voor Christus). In die geschriften werd een occulte leer naar voren gebracht die door de officiële katholieke kerk verboden werd. Toch werd er door een groot aantal filosofen en wetenschappers mee gewerkt. Men zou kunnen zeggen dat de geschriften hen een verklaringsmodel boden om de diversiteit aan waargenomen verschijnselen te herleiden tot één bron: God. Het was echter niet dezelfde God als waar de officiële godsdienst van uit ging.

Het zou op deze plek te ver voeren om hier al te diep op in te gaan. Rest ons nog om aan te geven dat één van de belangrijkste filosofen en denkers uit de 16de eeuw, Giordano Bruno door bovenstaande leer sterk werd beïnvloed. Bruno ontwierp onder andere op basis van deze gedachten een ander soort gedachtenstelsel ten aanzien van God en godsdienst dan de katholieke kerk voorstond. Deze reageerde door Bruno in 1600 op de brandstapel te zetten.

In de 16de en 17de eeuw werden er veel boeken geschreven over allerhande utopia's. Het was een overgangstijdperk van de ene maatschappij-vorm naar de andere. De feodale, vrij statische maatschappij van de late middeleeuwen werd vervangen door een dynamischer handelsmaatschappij. De steden werden belangrijker en naast de adel kwam de koopmansstand sterk op. Dit had mede tot gevolg dat de tegenstelling tussen arm en rijk werd versterkt. Het feodalisme in crisis verergerde de uitbuiting van boeren. Daarboven op kwam de exploitatie door de kooplieden. Koloniale plundering veroorzaakte een inflatie die de levensstandaard van vooral de armen verder verzwakte. Het was een tijdperk van wrede en wreed-onderdrukte boerenopstanden en oorlogen.

In deze situaties voelden mensen de noodzaak van een meer menselijke en rationelere soort van maatschappij. Utopia's waren in wezen een uitdrukking van dat gevoel.

Het ontdekken van nieuwe werelden maakte dat de geografie moest veranderen. De be-

leving van de wereld veranderde. De oude astronomie, met de aarde als middelpunt van het heelal, moest vervangen worden door een andere. Het universum bleek onbegrensd. Er waren ontelbare sterren die nieuwe zonnen zouden kunnen zijn. Daaromheen konden nieuwe werelden draaien. Er werd gespeculeerd op de mogelijkheid dat veel van deze nieuwe werelden bewoond werden door mensen die niet 'gevallen' zouden zijn in de 'erfzonde'. In zo'n klimaat ontstonden ideeën die door staat noch kerk geaccepteerd konden worden.

Zij sloegen terug. Vanaf het midden der 16de eeuw werden de nieuwe ideeën in toenemende mate aangevallen door de kerk. De Inquisitie werd versterkt en de Contra-Reformatie nam vorm aan.

Men zou de Humanisten in die tijd de intellectuele leiders kunnen noemen. Zij werden in de loop van de 16de eeuw steeds meer geconfronteerd met tegenstellingen die zij niet meer op konden heffen. Zij zagen de noodzaak tot veranderingen, maar niet de personen of krachten die ze konden bewerkstelligen. Eén van de antwoorden die zij formuleerden was de hoop op een soort weldoende filosoof-koning of op een verlichte elite. Het was deze stroming die vooral in Italië aan het einde van de 16de eeuw (en later ook in andere landen) vermengd raakte met de ideeën van Joachim van Fiore.

7. Adocentyn.

In de geschriften, toegeschreven aan en handelend over Hermes Trismegistos, wordt ook een stad beschreven. In het oosten van Egypte stichtte hij Adocentyn. Het was een ideale stad. Hermes plaatste bijvoorbeeld beelden in de stad, die zo gearrangeerd waren dat zij een afbeelding van de wereld gaven. Zo konden astrale invloeden gereguleerd worden, zodat de bewoners van de stad gezond en deugdzaam konden leven.

Helaas wordt er geen tijdstip genoemd waarop de stad zou zijn gesticht. Zo weten we niet of we haar moeten plaatsen in de tijd van Noach (vlak na de zondvloed) of in

de tijd van Mozes.

Adocentyn heeft zijn sporen nagelaten, niet alleen in het werk van de schrijver die we nu gaan behandelen, Tommaso Campanella, en zijn beschrijving van 'De Stad van de Zon', maar ook op More's Utopia en andere geschriften.

8. Tommaso Campanella.

Omdat het in dit geval zo overduidelijk met elkaar verband houdt, eerst een verhaal over zijn leven, daarna over zijn werk.

Hij werd geboren in Stilio in Calabrië (de 'teen' van Italië) in 1568. Zijn ouders waren arm en ongeletterd. Toen hij 14 was, trad hij toe tot een kloosterorde, die der Dominicanen. In 1589 verliet hij zijn klooster en vertrekt hij naar Napels. Daar werd hij voor het eerst beschuldigd van ketterij en gevangen genomen. Hij slaagt er in zich vrij te pleiten en ging op reis. In 1592 ontmoette hij in Padua Galilei. Daar werd hij alweer gevangen genomen. In 1594 werd hij naar Rome overgebracht. Daar zat hij in dezelfde gevangenis als Giordano Bruno (die al sinds 1592 daar gevangen zit). In 1595 werd hij vrijgelaten.

Drie jaar later vinden we hem in Zuid-Italië waar hij probeert een opstand te ontketenen tegen het Spaanse bewind in Napels. Een belangrijk gegeven in deze opstand was dat er in 1600 een nieuw tijdperk aan zou breken. De komst ervan is aangekondigd door tekens aan de hemel. Een ander 'gegeven' was de notie dat de zon dichter naar de aarde zou komen. Campanella presenteerde zich als de Messias van het nieuwe tijdperk. De opstand echter mislukte.

In 1599 werd hij opnieuw gearresteerd en overgeleverd aan de Inquisitie, die hem langdurig en wreed martelde. In zijn boek 'Città de Sole' (Stad van de Zon) staat een passage over een man die "throughout 40 hours of torture... remains silent about what he has resolved not to say." Het verwijst wellicht naar zichzelf. Zijn leven lijkt hij echter te hebben kunnen redden

F. THOMÆ CAMPANELLÆ

Appendix Politica

CIVITAS SOLIS

I D E A
REIPUBLICÆ PHILO-
SOPHICÆ.

FRANCOFVRTI

Typis Egenolphi Emmelii, Impensis vero Godofredi
Tambachii, Anno Salutis

M. DC. XXIII.

The first edition of the Latin text of
The City of the Sun (1623)

door krankzinnigheid voor te wenden. Ongeveer in 1601 werd hij tenslotte opgesloten in een gevangenis waar het voor hem mogelijk was te studeren en te schrijven. Daar schrijft hij ook het werk wat hierna behandeld wordt: 'Città de Sole'. De originele versie is in het Italiaans en wordt tijdens zijn leven niet gepubliceerd. In 1623 werd er wel in Duitsland een Latijnse versie uitgegeven en in 1637 verschijnt er in Frankrijk een nieuwe en uitgebreide versie van het boek, ook in het Latijn.

Campanella werd in 1626 op erewoord vrijgelaten en in 1629 volledig vrij verklaard door de invloed van paus Urbanus VIII.

Tot 1634 leefde hij in Rome. In dat jaar werd er een nieuwe samenzwering in Calabrië ontdekt, naar verluid geleid door een van zijn volgelingen. Het is niet duidelijk of hij er zelf bij betrokken was, maar Spanje eiste zijn uitwijzing. Met behulp van de Franse ambassadeur reisde hij naar Parijs. Hij is dan al 66 jaar oud als hij in Parijs met eer wordt ontvangen door kardinaal Richelieu. Deze zorgt voor een uitkering van de Franse staat die hem in staat stelt om door te werken. Daar schrijft hij een boek waarin de Franse monarchie wordt voorgesteld als kanaal voor een wereldwijde hervorming. Het is duidelijk dat de rol van machtigste land van Europa nu door Frankrijk van Spanje wordt overgenomen. Campanella sterft in 1639, hij is dan nog getuige geweest van de geboorte van een kroonprins, die zich later 'Zonnekoning' zal laten noemen.

9. De Stad van de Zon.

"You know what your friend Plato says, that a happy state of society will never be achieved, until philosophers are kings, or kings take to studying philosophy. Well, just think how infinitely remote that happy state must remain, if philosophers won't even condescend to give kings a word of advice !" (Utopia, p. 57)

Net als More en andere Utopisten werd Campanella geconfronteerd met een onontwar-

baar probleem. Alles zou goed gaan in een staat als de wijsten zouden regeren. Maar hoe kon je, in een imperfecte wereld de wijsten herkennen? Of, als je ze ontdekt had, hoe kon je ze laten regeren? Het bleek een niet op te lossen probleem. Alle Utopia-schrijvers werden telkens bitter teleurgesteld. In hun geschriften omzeilden ze de vragen door hun ideale staat als reeds bestaand te beschrijven. Ze was reeds volmaakt. En de beschrijving moest mensen stimuleren om zelf ook zoiets te bereiken.

Ook Campanella presenteert zijn beschrijving als reisverhaal. Dit keer is het een zeeman uit Genua, die was meegevaren met Columbus die zijn verhaal vertelt aan een Hospitaal-Ridder.

De Stad van de Zon stond op een heuvel, in het midden van een grote vlakte, en was verdeeld in zeven cirkelvormige delen, genoemd naar de zeven planeten. Elk deel was afgescheiden van de rest door een muur. Vier wegen doorkruisten de stad, beginnend bij de vier buitenste poorten (de punten op het kompas) naar het centrum toelopend.

In het centrum en op de top van de heuvel stond een grote tempel. Deze was rond en had het grote koepelvormige dak werd gesteund door grote pilaren. Op het altaar in de tempel lagen kaarten van de hemel en de aarde. Op het plafond waren alle grote sterren aan de hemel aangegeven met hun namen en de macht die ze hadden over de zaken op aarde.

In de tempel hingen ook zeven lampen die altijd brandden, genoemd naar de zeven planeten. De muren van de zeven stadsdelen hadden aan de binnen- en buitenkant allerlei afbeeldingen, bijvoorbeeld ten aanzien van de wetenschappen. Op de buitenste muur stonden de portretten van Osiris, Jupiter, Mercurius, Mohammed en anderen. Een voorname plaats was ingeruimd voor Christus en de twaalf discipelen.

De invloed van astrologie op de gang van zaken in de Stad van de Zon is opvallend groot. We moeten daarbij wel in de gaten houden dat in de 16de en 17de eeuw astrologie algemeen geaccepteerd werd als een

goede manier om kennis te verwerven.

"Astrology was probably the most ambitious attempt ever made to reduce the baffling diversity of human affairs to some sort of intelligible order."

(Keith Thomas, Religion and the Decline of Magic, p.340)

Het was in die tijd een serieus beoefende wetenschap die aan de kant van vooruitgang en rede leek te staan. Als zodanig oefende het een grote aantrekkingskracht uit op radicalen die sociale veranderingen wilden. Campanella past de astrologische kennis van zijn dagen toe. Het geeft hem redenen om op het succes van zijn ondernemingen te vertrouwen en het geeft hem een goede onderbouwing van zijn politieke en sociale opbouw van zijn Utopia. Hierdoor wordt het mogelijk dat de weldoende bestuurders hun wijsheid kunnen aanwenden ten gunste van het goede van de burgers.

Deze 'bestuurders' vormden een hiërarchie waarvan aan de top de Zon stond. Hij was het voorbeeld van een filosoof-prins zoals de Utopisten die zochten. Men verwachtte van hem dat hij alwetend was. Onder hem stonden drie hoofdmagistraten: Macht, Wijsheid en Liefde. In Campanella's systeem van denken zijn dit de drie hoofdprincipes van het Zijn, tegenover de drie negatieve principes, Tyrannie, Dragredenering en Hypocretie, die in de Stad (in tegenstelling tot de werkelijkheid) geen plaats hadden.

-Macht ('Pon' geheten) was verantwoordelijk voor militaire zaken en de buitenlandse politiek van de Stad.

-Wijsheid (of 'Sin') was verantwoordelijk voor wetenschap, cultuur en onderwijs. Ondergeschied aan hem zijn onder anderen: Astroloog, Cosmograaf, Dokter, Politicus en Moralist.

-Liefde (of 'Mor') was verantwoordelijk voor voortplanting, opvoeding, medicijnen, plantkunde, oogsten en maaltijden.

Campanella volgt More en de klassieke Utopisten in het afschaffen van privé-eigendom: Op het moment dat mensen eigendom verzamelen, geloofde hij, zouden naijver en zelfzucht hun acties gaan beheersen.

Maaltijden en woningen zijn gemeenschappelijk en alle dingen die mensen nodig hebben kunnen ze van de gemeenschapswinkel betrekken. En zonder privé-eigendom is er ook geen noodzaak voor het voortbestaan van de familie. Zodra kinderen zonder borstvoeding kunnen, moeten ze van hun ouders worden gescheiden en verder grootgebracht worden in zogenaamde gemeenschapshuizen. Daar moeten ze leren lezen, schrijven, lopen, rennen en worstelen en de instructie-schilderijen op de muren van de stad bestuderen. Hun aanleg wordt zorgvuldig bestudeerd zodat over hun toekomstige beroep kan worden besloten. Op deze gebieden klinkt Campanella als een standaard-Utopist. Waar hij afwijkt is op het gebied van de sexualiteit en de bestudering van erfelijke factoren.

Vrouwen moesten tot hun 19de wachten met gemeenschap, mannen tot hun 21ste. De plaats, tijd en deelnemers aan het gemeenschapsritueel worden zorgvuldig geselecteerd. De mensen moeten bij elkaar passen. Grote mooie mannen moeten gemeenschap hebben met grote sterke vrouwen, dikke vrouwen met dunne mannen, dunne vrouwen met dikke mannen, om zo een evenwicht te bereiken.

Sexuele omgang, zonder doel om kinderen te krijgen, is niet verboden, maar wordt ook niet aangemoedigd.

Gedeeltelijk als resultaat van dit fokken, maar ook vanwege hun aandacht voor dieet, fysieke oefening en hun kennis van de geneeskunde, zijn de inwoners van de Stad van de Zon bijna allemaal sterk en mooi.

Homosexualiteit wordt gezien als afwijking. Mensen die betrapt worden, krijgen als boetedoening opgelegd dat ze met een schoen om de nek gehangen twee dagen moeten rondlopen. Ze hebben de natuurlijke loop der zaken omgedraaid en hun voeten op het hoofd gezet. Bij herhaling is de straf zwaarder en uiteindelijk is er de doodstraf voor.

De gemeenschap geschiedt na het eten en het opzeggen van gebeden. Er staan mooie standbeelden van beroemde mensen om naar te

kijken. De preciese tijd wordt astrologisch bepaald. Mercurius en Venus moeten ten oosten van de zon staan in een gunstig huis en met Jupiter in een goede verbinding. Ook Saturnus, Mars, Zon en Maan moeten een zo gunstig mogelijke positie en invloed hebben.

10. Utopia blijft Utopia.

Idealen blijken onbereikbaar. Vooral in de 17de eeuw, wanneer door de vele oorlogen de verdraagzaamheid ver te zoeken is, maken ideaal-staten (waar verdraagzaamheid hoog in het vaandel geschreven staat) geen enkele kans. Christianopolis, geschreven door Johann Valentin Andreae (bekend van 'Chymische Hochzeit Christiani Rosencreutz'en' betrokken bij het ontstaan van de mythe van de Rozenkruisers), is zo'n voorbeeld. Gepubliceerd in 1619, oproepend tot eenheid, terwijl er juist in het jaar ervoor een van de bloedigste godsdienstoorlogen is uitgebroken (de dertigjarige oorlog).

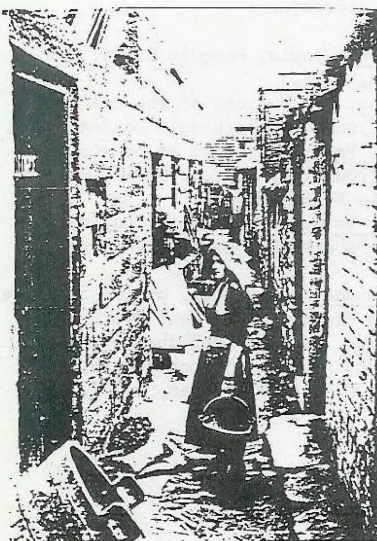
Gedurende de 17de en 18de eeuw blijven er wel verhalen over Utopia-achtige staten verschijnen, maar ze zijn dan al veel meer bedoeld als een kritiek op de bestaande maatschappij. Een satire in plaats van een alternatief, zoals bijvoorbeeld Gulliver's Travels.

11. Arbeidersparadijzen ?

We moeten wachten tot aan het begin van de 19de eeuw voordat we weer een wezenlijke poging zien om een Utopia te verwezenlijken. Het is bijvoorbeeld Robert Owen, een Engelse katoen-fabrikant, die rond 1820 probeert de ellendige situatie waarin veel arbeiders verkeren te verbeteren. Hij stelt voor dat arbeiders zich in coöperaties moeten verenigen om zo gezamenlijk voor hun belangen op te komen. Zelf sticht hij de eerste daarvan.

Ook de Fransman de graaf van Saint-Simon streefde rond 1820 naar een verbetering van de situatie van arbeiders. Hij maakte propaganda voor een soort broederschap der

mensheid en wilde dat de productiemiddelen in handen van de arbeiders zouden komen. De leiding zou in handen komen van verantwoordelijke mensen die de arbeid en de grondstoffen zo goed mogelijk moesten beheren.

In en rond het revolutiejaar 1848 zijn het Fourier, Proudhon en Louis Blanc die met hun idealen de boventoon voeren.

Fourier heeft een heel systematisch ideaal. Zijn idee is dat mensen goed werk doen als ze er enthousiast genoeg voor zijn om het gratis te doen. Het voorbeeld wat hij geeft van dit werk is alleen niet zo gelukkig: het bouwen van barricaden. De arbeid zou gedaan moeten worden in groepen van rond de 1620 mensen in 'Phalanstères' georganiseerd, waarbij een ieder het werk zou moeten doen waarvoor hij het meest geschikt is.

Proudhon is vooral bekend geworden met zijn uitspraak: "Eigendom is diefstal." En Louis Blanc mocht na februari 1848 een proef nemen met 'nationale werkplaatsen', waar de staat arbeid verschaftte aan werklozen. Door verzet en sabotage van tegenstanders mislukte dat.

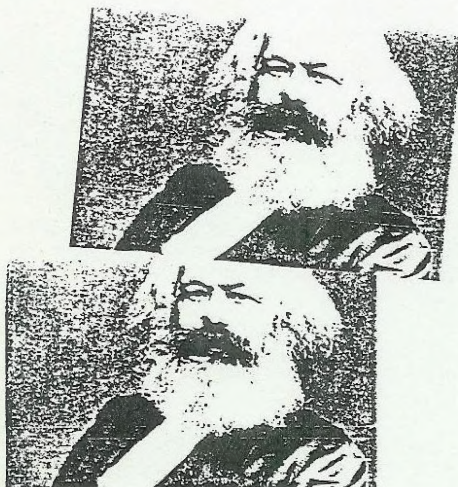
12. Marx.

Bovenstaande 'arbeidersparadijzen' zijn hetgene waartegen Marx en Engels zich afzetten in hun *Communistisch Manifest*. Zij noemen het 'kritisch-utopisch socialisme' en dank zij hun heeft het begrip 'utopisch' een negatieve bijklank gekregen.

"De uitvinders van deze stelsels zien wel de tegenstelling der klassen, en de werking der ontbindende elementen in de maatschappij zelf. Maar zij ontdekken aan de zijde van het proletariaat geen historische eigen werkzaamheid, geen aan het proletariaat eigen politieke beweging."

en:

"In de plaats der maatschappelijke krachten moet hun persoonlijke vindingskracht treden, (...)" en "De toekomstige wereldgeschiedenis lost zich voor hen op in de propaganda en de praktische uitvoering hun-

nen plannen."

Hun geschriften hebben wel degelijk bijgedragen tot de bewustwording van het proletariaat. Maar hun oplossingen deugen niet omdat ze zelf boven de klassentegenstellingen denken te staan. Zij willen dat iedereen van hoog tot laag 'meedoet' en 'werpen daarom alle politieke en met name alle revolutionaire actie, zij willen hun doel langs vredelievende weg bereiken, en proberen, door kleine, natuurlijk mislukkende proefnemingen door de macht van het voorbeeld het nieuwe maatschappelijke evangelie een baan te breken."

De oorspronkelijke makers van deze stelsels waren in menig opzicht revolutionair. Maar doordat hun leerlingen vasthouden aan de oorspronkelijke ideeën remmen ze in wezen de "historische verdere ontwikkeling van het proletariaat" af.

13. Slot.

Marx en Engels geloofden niet dat de bevrijding op een Utopische manier tot stand kwam op het moment dat de revolutie uit zou breken. Revolutie was slechts het begin.

Tegenwoordig zijn er veel mensen die ook het door Marx beschrevene zien als een Utopie.

Nog steeds verschijnen er boeken met modellen voor een betere wereld en nog steeds lijkt het beter dat de toepassing van die modellen op de werkelijkheid mislukt.

Veel Science-Fiction boeken geven aardige beschrijvingen van wat er gebeurt als deze of gene er in slaagt zijn (of haar) model van de werkelijkheid op te dringen aan anderen.

Ruud Vermeer.

Gebruikte literatuur:

- Thomas More, Utopia, Penguin Books, Hammondswoorth, 1986.
Norman Cohn, The Pursuit of the Millenium, Paladin (Granada Publishing), London, 1984.
Frances A. Yates, Giordano Bruno and the Hermetic Tradition, Vintage Books (Random House), New York, 1969.
Frances A. Yates, The Rosecrucian Enlightenment, Ark Paperbacks, London-New York, 1986.
Thomas Campanella, The City of the Sun, The Journeyman Press, London-West Nyack, 1981.
Keith Thomas, Religion and the Decline of Magic, Penguin Books, Hammondswoorth, 1978.
Karl Marx, Klassieke Teksten, L.J.C. Boucher, Den Haag, z.j.

